



www.musavat.com

ÜSƏVAT

Xəbər
SOS! Əli silahlı
yeniyetmələr:
bu yaşda
qətlər niyə
artıb?
yazısı səh.12-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 23-25 avqust 2025-ci il Şənbə № 149 (8759) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

İrəvan 4 kəndi də qaytarır -
Vaşinqton triumfunun davamı



Ermənistan anklav əraziləri
təhvil verməyə hazırlaşır;
Paşinyanın "torpaq
mübadiləsi"
açıqlamasının
pərdəarxası

yazısı səh.5-də

Üç türk lideri bir arada -
mühüm sənədlər imzalandı

yazısı səh.3-də

Paşinyandan referendum anonsu -
"ev tapşırığı" başlanır

yazısı səh.9-da

Azərbaycan Ukraynaya
sülhməramlı göndərə
bilər - Yeni gelişmə

yazısı səh.6-da

Güney Qafqaz Rusiyaya
qarşı birləşsin çağırışı -
Kritik gözlənti

yazısı səh.8-də

Zəngəzur dəhlizi üçün
hərəkətlənmə - Cəmi 6 aya...

yazısı səh.7-də

Moskva Trampı aşağıladı -
tərcümə xətası, yoxsa...

yazısı səh.13-də

Rusiyadan Ermənistana
sərt xəbərdarlıq:
"Ya seçim et, ya da..."

yazısı səh.7-də

Azərbaycanda elmi ad almaq
niyə çətinləşir - Səbəblər

yazısı səh.15-də

Paytaxtın "əbədi" problemi
- Sakinlərin 52%-i hələ də...

yazısı səh.12-də

Ölkədə inflyasiya normanı
aşdı - Necə tormozlamalı...

yazısı səh.14-də

PREZİDENTİN XƏBƏRDARLIĞI HANSI PAYTAXTLARADIR?

Dövlət başçısı xüsusi ilə Xəzərdə ordunun gücləndirildiyini açıqladı, "təhlükəsizliyimizin qarantı özümüzük" mesajını verdi; **deputat:** "Təxribatların cavabı veriləcək"



yazısı səh.3-də

Həyatımızı zəhərə döndərən dönər - total yoxlama zamanıdır

Paytaxtda və bölgələrdə bir sıra dönərxanalar kütləvi zəhərlənmə məntəqələrinə çevrilib; antisanitar şərait bərbad, qidaların mənbəyi naməlum...; mütəxəssislər çağırış etdi

yazısı səh.10-da



Natiq Cəfərli:
"Rusiya bizə
qarşı günahı
olduğunu anlayır,
sadəcə..."

yazısı səh.4-də



Pezeşkiana
hücumlar
başladı - Onu
qorunmalıyıq mı?

yazısı səh.9-da



Aqil Abbas:
"Ermənilər heç
vaxt sözlərinin
üstündə
dayanmayıblar"

yazısı səh.7-də



Vladimir Putin Mehriban Əliyevanı təbrik edib

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevaya təbrik məktubu ünvanlayıb. Musavat.com xəbər verir ki, məktubda deyilir:

“Hörmətli Mehriban Arif qızı.

Doğum gününüz münasibətilə səmimi təbriklərimi qəbul edin.

Sizə səmimi-qəlbdən möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, əmin-amanlıq və dövləti fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İlham Heydər oğluna və ailənizin bütün üzvlərinə salamımı çatdırmağınızı xahiş edirəm”.

Bank kartlarından oğurluq edənlər saxlanıldı

Paytaxtın Səbail və Sabunçu rayonlarında altı nəfərə məxsus bank kartlarından ümumilikdə 3502 manat pul oğurlanıb. Bu barədə zərərçəkən şəxslər polisə müraciət ediblər. DİN xəbər verir ki, polis əməkdaşları tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə talama cinayətlərini törətməkdə şübhəli bilinən 40 yaşlı E.Fəttahov, 32 yaşlı O.Abdurəhimli, 21 yaşlı R.Rəhimov və 17 yaşlı S.Fərzəlizadə saxlanılıblar. Bu şəxslərin analoji hadisələrdə iştirakının olub-olmaması ilə bağlı araşdırmalar davam etdirilir.

Laçına 3516 nəfər köçürülüb

Laçına indiyədək 936 ailə, ümumilikdə 3516 nəfər köçürülüb.

APA-nın Qarabağ bürosu xəbər verir ki, bunu Laçında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Məsim Məmmədov Baş Prokurorluq tərəfindən təşkil olunan “Ümummilli Lider Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Konstitusiyasının müəllifidir” mövzusunda beynəlxalq konfransda deyib. O bildirib ki, Laçında yenidənqurma işləri sürətlə davam etdirilir.

100 mindən çox məktəbli forması satışa çıxarıldı

Yeni tədris ilinin başlanmasına sayılı günlər qaldığından, valideynlər övladlarının məktəbə hazırlığı üçün artıq alış-verişə başlayıblar. Bu baxımdan məktəbli geyimlərinə olan tələbatın da artdığı müşahidə edilir.

Hazırda Bakı Tikiş Evi tərəfindən təxminən 100 min ədəd məktəbli forması istehsal olunub və tələbata uyğun olaraq əlavə istehsal da planlaşdırılır. Bu barədə Modern.az-ın sorğusuna cavab olaraq, Bakı Tikiş Evinin məlumatı verilib.

Mərkəzin şöbə müdiri Etibar Əzimov bildirib ki, məktəbli formalarının əsas üstünlüklərindən biri onların təbii parçalardan hazırlanmasıdır:

“Bütün köynəklər 100 faiz pambıqdan, digər geyimlər isə 60 faiz yun və 40 faiz polyester qarışığından tikilir.

Formalar Bakı Tikiş Evinin satış mərkəzlərində təqdim olunur və hər birinə 1 il zəmanət verilir. Hazırda 7 satış mərkəzimiz fəaliyyət göstərir”.

E.Əzimov onu da qeyd edib ki, məktəbli formalarının nə qədər istehsal olunub satışa çıxarıldığına dair dəqiq statistikaya payız aylarında - mövsüm yekunlaşdıqdan sonra müəyyən olunsun.

Xatırladaq ki, iyul ayının 1-dən etibarən Bakı Tikiş Evinin istehsal olunan məktəbli formalarına endirimli qiymətlər tətbiq edilib. Uzunqol köynəklər 12 manatdan 10 manata, şalvar və ətekler 20 manatdan 15 manata, jaketlər isə əvvəlki 30 manat əvəzinə 20 manata təklif olunur.

Yeni dərs ili üçün tədris planları təsdiq edildi



Ümumi təhsil müəssisələrinin 2025-2026-cı tədris ili üçün tədris planlarının təsdiqi barədə elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev əmr imzalayıb. Bu barədə Nazirlikdən məlumat verilib.

Ümumi təhsil müəssisələrində təhsil prosesinin təşkili və tənzimlənməsini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 24 iyul tarixli 2242 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasnamə”nin 3.1.8-ci və 5.5.10-cu yarımbəndlərini rəhbər tutaraq əmr edirik:

1. Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil müəssisələrinin 2025-2026-cı tədris ili üçün aşağıdakı tədris planları və onlara dair qeydlər təsdiq edilsin:

1.1. dövlət ümumi təhsil müəssisələrində yaradılan məktəbəhazırlıq qrupları üçün

tədris (məşğələ) planı və “Tədris (məşğələ) planına dair qeydlər” (1 və 2 nömrəli əlavələr);

1.2. ümumi təhsil müəssisələrinin tədris Azərbaycan dilində aparılan I-XI sinifləri üçün tədris planı (3 nömrəli əlavə);

1.3. ümumi təhsil müəssisələrinin tədris digər dillərdə aparılan I-XI sinifləri üçün tədris planı (4 nömrəli əlavə);

1.4. azsaylı xalqların dilləri öyrədilən ümumi təhsil müəssisələrinin müvafiq sinifləri üçün tədris planları (5, 6, 7 və 8 nömrəli əlavələr);

1.5. 1.2-ci, 1.3-cü və 1.4-cü bəndlərdə qeyd olunan tədris planlarına dair qeydlər (9 nömrəli əlavə).

2. Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinə (Eşqi Bağirov) tapşırılsın ki, ümumi təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin müvafiq tədris planları əsasında təşkilinə nəzarət etsin.

3. Elm və Təhsil Nazirliyi Aparatının Vətəndaşlara xidmət və sənədlərlə iş şöbəsi (Rəşad Xanlarov) bu əmrin surətinin Nazirliyin aidiyyəti struktur bölmə və qurumlarına göndərilməsini təmin etsin.

4. Elm və Təhsil Nazirliyi Aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr və kommunikasiya şöbəsi (Səbuhi Rzayev) bu əmrin “Azərbaycan müəllimi” qəzetində dərc olunmasını və Nazirliyin internet sahifəsində yerləşdirilməsini təmin etsin.

5. Əmrin icrasına nəzarət nazir müavini Həsən Həsənlilyə həvalə olunsun.

Bu gün 37 dərəcə isti olacaq

Avqustun 23-də 37 dərəcə isti gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib.

Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Şimal-qərb küləyi gündüz mülayim cənub-şərq küləyi ilə əvəz olunacaq.

Havanın temperaturu gecə 21-25, gündüz 29-34 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 758 mm cıvə sütunundan 755 mm cıvə sütununa enəcək. Nisbi rütubət gecə 70-80 %, gündüz 40-45 % təşkil edəcək.

Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Gecə və səhər bəzi dağlıq ərazilərdə duman olacaq. Mülayim şərq küləyi esəcək.

Havanın temperaturu gecə 22-25, gündüz 32-37, dağlarda gecə 10-15, gündüz 21-26 dərəcə isti olacaq.

Bakıda bu əraziyə avtomobillərin girişi qadağan edilir

Prezident İlham Əliyevin müvafiq tapşırıqlarına uyğun olaraq, Bakı şəhərində piyada zonalarının (dəhlizlərinin) yaradılması, həmçinin geniş abadlıq-quruculuq işləri davam etdirilir.

Paytaxtın iki geniş piyada zonası olan Fəvvarələr meydanı və Qış Parkının optimal şəkildə birləşdirilməsi imkanları təhlil olunub və layihə hazırlanıb. Yaxın günlərdə şəhər sakinləri və qonaqların ən çox üz tutduğu məkanlardan biri olan İslam Səfəri küçəsi ilə bağlı mütəxəssislər tərəfindən dünya təcrübəsinə əsaslanan layihənin icrasına başlanılacaq. Modern.az-a bu barədə AYNA-dan məlumat verilib.

Bildirilib ki, 19-20-ci əsrlərə aid tarixi tikililərin əhatəsində olan İslam Səfəri küçəsi hazırda avtomobil xaosunun mərkəzindədir. Bu küçənin heç bir tranzit əhəmiyyəti yoxdur. Sakinlər və şəhərimizə gələn turistlər avtomobil sıxlığı səbəbindən bu küçədə yerləşən tarixi abidələrlə tanış ola bilmirlər. İslam Səfəri küçəsində səkilərin dar, piyada axınının isə çox olması səbəbindən bu ərazi faktiki olaraq avtomobilsiz hərəkət iştirakçıları tərəfindən geniş istifadə olunur.

Bütün bunları nəzərə alaraq, piyadalar arasında populyar ərazilər olan Qış Parkı və Fəvvarələr Meydanını əlaqələndirmək məqsədilə İslam Səfəri küçəsinin tamamilə piyadalaşdırılması nəzərdə tutulur. Layihə, həmçinin ərazidə mövcud olan ticarət fəaliyyətinin inkişafına şərait yaradacaq, sakinlərin və turistlərin tarixi abidələrə marağını, gəzinti zamanı insanların təhlükəsizliyini artıracaq.

İslam Səfəri küçəsinin digər küçələrlə kəsişdiyi yerlərdə avtomobillər üçün xüsusi təhlükəsiz keçidlər yaradılacaq. Bəzi parklanma yerləri elçatanlıq saxlanılmaqla kəsişən küçələrə köçürüləcək, əlavə yerlər təşkil ediləcək. Eyni zamanda, operativ və kommunal xidmət avtomobillərinin küçəyə daxil olması üçün şərait yaradılacaq.

Kəlbəcər balı xarici bazarlara çıxarılacaq

Kəlbəcər rayonunda istehsal olunan bal və arıçılıq məhsulları beynəlxalq bazarlara çıxarılacaq. Teleqraf-ın Qərb bürosu xəbər verir ki, 2021-ci ildə Prezident İlham Əliyevin Kəlbəcərdə səfəri zamanı Kəlbəcər balı ilə bağlı söylədiyi fikirlər arıçılıqla məşğul olan ailələr üçün mühim stimül və ruh yüksəkliyi yaradıb.

Bu diqqətin davamı olaraq, Kəlbəcər şəhərinin mərkəzində “Balland-Kəlbəcər balı, arı və arıçılıq məhsulları mağazası” fəaliyyətə başlayıb. Teleqraf-ın Qərb bürosu xəbər verir ki, burada bal ilə yanaşı, propolis, arı südü, çiçək tozu, mum və digər təbii məhsullar təqdim olunur.

Gələcəkdə bu məhsulların “Made in Azerbaijan” brendi ilə beynəlxalq bazarlara çıxarılması və onlayn satış platformasının yaradılması planlaşdırılır. Mağaza yalnız satış məkanı deyil, həm də Kəlbəcər balının tanıtılması, arıçılıq məhsullarının brendləşdirilməsi və bu sahənin inkişafı üçün platforma funksiyasını daşıyır. Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev avqustun 21-də “Balland-Kəlbəcər balı, arı və arıçılıq məhsulları mağazası”nın açılışında iştirak edib.

Mixalko Bakıdan getdi

Avropa İttifaqı Nümayəndəliyi Azərbaycanda dörd illik diplomatik xidmətini başa vurmuş səfir Peter Mixalko ilə vıdalayıb.

APA xəbər verir ki, bu barədə nümayəndəlik məlumat yayıb.

“Al Nümayəndəliyi dörd illik gözəl diplomatik xidmətini Azərbaycanda başa vurmuş səfir cənab Peter Mixalkoya ilə sağollaşdı. Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında tərəfdaşlığın möhkəmləndirilməsinə göstərdiyi fədakarlıq və töhfəyə görə ona dərin minnətdarlığımızı bildiririk. Cənab səfirə və xanımı Miroslava Mixalkovaya gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayırıq. Azərbaycanda onlar üçün həqiqətən də danxacağıq”, - məlumatda qeyd olunub.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa-quruculuq işləri ilə yanaşı köç prosesi-məskunlaşma da davam edir. Avqustun 20-də Kəlbəcər şəhərinə ilk köç karvanı yola salındı və Prezident İlham Əliyev, birinci-vitse Prezident Mehriban xanım Əliyeva Kəlbəcər rayonuna səfər edərək, Kəlbəcərin işğaldan sonrakı ilk sakinləri ilə görüşdü. Dövlət başçısının işğaldan azad edilmiş ərazilərə hər səfəri yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoyur, yeni bir inkişaf tendensiyası başlayır.



Üç türk lideri bir arada - mühüm sənədlər imzalandı

Avqustun 22-də Türkmənbaşı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə geniş tərkibdə görüşü olub. "Yeni Müsavat" bildirir ki, Türkmənbaşı şəhərində Türkmənistan, Azərbaycan Respublikası və Özbəkistan Respublikası arasında yüksək səviyyəli görüş keçirilib. Görüşdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Türkmənistan Xalq Məsləhətinin sədri Qurbanqulu Berdiməhəmmədov və Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin iştirakı ilə sənədlərin imzalanması mərasimi olub.

Azərbaycan Prezidentini və nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Qurbanqulu Berdiməhəmmədov deyib: "Ölkəmizə səfərə gəlmək dəvətini qəbul etdiyiniz üçün Sizə minnətdaram. Bu ilin iyulunda Azərbaycana səfərim çərçivəsində mənə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Mən Azərbaycanın gözəl, mənzərəli yerlərini ziyarət etdim. Səfər zamanı mühüm məsələlər müzakirə olundu.

Ölkələrimiz arasında münasibətlər başlanğıcını tarixin dərinliklərindən götürür, ənənələrimiz oxşardır və bunlar bizi birləşdirən amillərdir. Siyasi, diplomatik, iqtisadi-ticarəti, mədəni-humanitar münasibətlərimizi bu təməl üzərində inkişaf etdiririk. Biz bu məsələləri indiki görüş əsnasında da müzakirə edəcəyik.

Bugünkü danışıqlarımız münasibətlərimizə təkan verir. Bu görüş çərçivəsində əməkdaşlığın mühüm məsələlərini nəzərdən keçiririk. Münasibətlərimiz əməkdaşlığın yüksək səviyyəsinə çatır, onların inkişafına böyük stimül verilir. Əlaqələrimizin genişləndirilməsi üçün böyük potensialın olduğunu qeyd etmək istəyirəm. Bu kontekstdə Türkmənistan-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı məqsədilə yeni təşəbbüslər irəli sürəcəyik".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxış edərək deyib: "Əziz qardaşım, dəvətə və qonaqpərvərliyə görə Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm, qardaş türkmen xalqına səmimi salamlarımı və sevgimi çatdırmaq istəyirəm. Türkmənistan torpağında yenidən olmağımın da çox məmnunam.

Biz Sizinlə keçən ay Azərbaycanda görüşmüşük. O səfərin çox böyük tarixi mənası var. Həm Bakıda, həm işğaldan azad edilmiş Qarabağ torpağında bizim görüşlərimiz Azərbaycan xalqını çox məmnun etdi. Sizin bizə verdiyiniz dəstək bizim üçün çox önəmlidir, çox dəyərlidir. Biz Sizinlə söhbətlər əsnasında hər zaman tarixi köklərimizə də nəzər yetirirdik. Bizi birləşdirən ortaq tarix, mədəniyyət, etnik köklər, dilimiz və dinimizdir. Türkmən və Azərbaycan xalqları, sözün əsl mənasında, qardaşdirlər və əslər boyu bu qardaşlıq hissləri ilə yaşamışlar. Bu gün müstəqil dövlətlər kimi böyük uğurlara imza atırlar. Mən artıq Sizə bildirmişəm ki, Avazanın inkişafı Sizin adınızla bağlıdır, Sizin əsərinizdir. Bu müasir, gözəl şəhər, əslində, Türkmənistanda gedən genişmiqyaslı inkişafı əks etdirir. Mən burada üç il bundan əvvəl Sizin dəvətinizlə olmuşam və artıq hava limanından şəhərə gələndə gördüm ki, daha böyük inkişaf var. Bütün bunlar Sizin fəaliyyətinizin nəticələridir.

Qeyd etdiyiniz kimi, biz bir çox istiqamətlər üzrə uğurla əməkdaşlıq edirik. Mən əminəm ki, dediyiniz bütün sahələr - energetika, nəqliyyat, logistika, tranzit, rəqəmsallaşma, mədəni əlaqələr üzrə çox gözəl perspektivlər var. Sizin səfərinizdən sonra Hökumətlərarası Komissiyanın iclası olmuşdur. Orada bir çox məsələlər müzakirə edilib, gözəl nəticələr əldə olunub və biz bir neçə məsələni də bu gün burada müzakirə edəcəyik.

Eyni zamanda, nəqliyyat imkanlarına baxdıqda indi yeni potensial var - Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizi Türkmənistan və Azərbaycan ərazilərindən keçir. Əlbəttə ki, bizim bu sahədəki birgə fəaliyyətimiz, koordinasiyaya yönəlmiş addımlar böyük coğrafiyaya xeyir gətirəcək. Çünki bu gün Avropanı Uzaq Şərqlə birləşdirən etibarlı nəqliyyat bağlantısı bizim ölkələrimizin ərazisindən keçir. Mən bilərəm ki, Türkmənistanda çox böyük işlər görülüb - müasir dəniz limanı, hava limanları, dəmir yolları. Bütün bunlar Sizin rəhbərliyinizlə həyata keçirilən layihələrdir ki, Türkmənistanda ən müasir infrastruktur yaradılıb. Belə infrastrukturlar Azərbaycanda da yaradılıb. Ona görə bu istiqamətdə söylərimizin birləşməsinə çox böyük fayda var. Əlbəttə, bizim tez-tez görüşməyimiz, hesab edirik ki, bütün bölgəyə və dünyaya çox ciddi mesajlar verir. Türkmənistan və Azərbaycan - qardaş dövlətlər, qardaş xalqlar hər zaman bir-birinin yanındadır. Bir daha qonaqpərvərliyə görə təşəkkürümü bildirirəm".

Prezident İlham Əliyev Türkmənistanın Prezidenti Sərdar Berdiməhəmmədovun salamlarına görə minnətdarlığını bildirib, onun da salamlarını Türkmənistan Prezidentinə çatdırmağı xahiş edib. Görüşdə siyasi əlaqələrimizin mövcud durumundan məmnunluq ifadə olunub.

Prezidentin xəbərdarlığı hansı paytaxtlaradır?

Dövlət başçısı xüsusi ilə Xəzərdə ordunun gücləndirildiyini açıqladı, "təhlükəsizliyimizin qarantı özümüzük" mesajı verdi; **deputat:** "Təxribatların cavabı veriləcək"

Kəlbəcər rayonunda da yeni yaşayış kompleksinin, istirahət parkının bünövrəsi qoyuldu, "Balland-Kəlbəcər balı, arı və arıqlıq məhsulları mağazası"nın açılışı edildi, eyni zamanda dövlət başçısı rayona gediş-gelişi asanlaşdırın Toğanalı-Murovdağ-İstisu Tunelinin texniki açılışını da etdi. Beləliklə, Kəlbəcər rayonu da öz doğma sakinlərini qarşıladı, Kəlbəcərin Azərbaycan iqtisadiyyatına, ölkəmizin digər ərazilərinə daha yaxından inteqrasiya imkanları yarandı.

Prezident İlham Əliyev Kəlbəcəre yeni köçmüş sakinlərlə görüşündə olduqca maraqlı və əhatəli çıxış etdi. Prezidentin sakinlərlə söhbətində diqqət çəkən məqamlardan biri də xalqımızın başına gətirilən soyqırımları heç zaman unutmamaq çağırışı və Azərbaycana qarşı bundan sonra hər hansı təxribat etmək fikrinə düşənlərə xəbərdarlıq etməsi oldu. Prezident İlham Əliyev fikrini bu cür ifadə etdi: "Biz düşməndən qisasımızı döyüş meydanında aldığımızı. Biz bir daha xalqımızın böyüklüyünü göstərdik. Onların bizə etdiklərini biz onlara etmədik. Halbuki onların etdikləri heç vaxt yaddaşımızdan silinməyəcək. O cümlədən kəlbəcərilərə qarşı edilən hərbi cinayətlər, soyqırımı, Xocalı soyqırımı, digər bölgələrdən olan vətəndaşlarımızı qarşı düşmənçilik, ədavət və vəhşilik heç vaxt yaddaşımızdan silinməyəcək və silinməməlidir. Bunu mən həm müharibəni qazanan ölkənin Ali Baş Komandanı kimi və bu gün Ermənistanla, məğlub edilmiş Er-

mənistanla sülh prosesinin iştirakçısı kimi deyirəm. Biz istəmirik ki, müharibə olsun. Biz sülh istəyirik. Ancaq heç vaxt o qanlı tarix yaddaşımızdan silinməməlidir, heç vaxt şirin sözlərə aldanmamalıyıq, ayıq olmalıyıq. Təbii ki, bizim Silahlı Qüvvələrimiz hər an, hər gün dövlətimizin maraqlarının, təhlükəsizliyin keşiyindədir. Biz mümkün olan təhlükə mənbələrini izləyirik, görürük və görəcəyik. Biz hərbi gücümüzü artırırıq. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra həm Xəzər dənizindəki, həm də bütün digər silahlı qüvvələrimizin inkişafı ilə əlaqədar minlərlə, - sayını demək istəmirəm, amma böyük sayda, - xüsusi təyinatlı qüvvələrimizin say tərkibini artırıb, yeni komando qüvvələri yaradılıb.

Pilotsuz uçuş aparatlarının ən müasirləri, yeni artilleriya sistemləri ölkəmizə gətirilib. İndi yeni döyüş təyyarələri üzrə kontraktlar bağlanıb və mövcud olan təyyarələr tam müasirləşdirilib. Biz hər an müharibəyə hazır olmalıyıq. Çünki dünyada proseslər elə istiqamətdə gedir ki, bilmək olmaz, sabah nə olacaq. Bizim təhlükəsizliyimizin qarantı biz özümüzük - dövlət, xalq və Silahlı Qüvvələrimiz. Ona görə, əgər ki, minisə xəstə ağılın Azərbaycanı qarşı hər hansı bir təxribat törətmək gələrsə, mənə, yenə də peşman olacaq. Biz isə bundan sonra müzəffər xalq və müzəffər, qalib dövlət kimi yaşayacağıq".

Siyasi ekspertlər hesab edir ki, Prezidentin bu açıqlaması birbaşa Rusiyaya,

İrana, bizi təhdid edən mərkəzlərə, erməni revanşistlərinədir.

Deputat Hikmət Babaoğlu bu barədə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan Prezidenti demək olar bütün çıxışlarında həm mövcud geosiyasi və geostrateji realıqları şərh edir, qiymətləndirmə aparır və gələcək perspektivlərlə bağlı proqnozlar verir, həm də milli yaddaşa, milli mentalitetimizə xitab edir: "Kəlbəcər şəhərində kəlbəcərilərin öz tarixi yurdlarına qayıtması ilə bağlı keçirilən bu mühüm tədbirdə də cənab Prezident yenə milli kimliyimizə, milli yaddaşımıza xitab edərək bir neçə mühüm məsələlərə toxundu. Dedi ki, faktiki olaraq ABŞ-da paraflanmış sazişdən sonra Ermənistan və Azərbaycan arasında müharibə riski azalıb və problem qalmayıb, ancaq biz heç zaman Kəlbəcərdə kəlbəcərilərin başına gətirilən hərbi cinayətləri, Xocalı soyqırımı kimi ermənilərin törətdiyi hərbi cinayətləri unutmamalıyıq. Yeni bu, birbaşa hər birimizi ayıq-sayıq olmağa, unutan olmamağa çağıran strateji bir tezisdir. Biz Ermənistanla bundan sonra əlaqələri yaradarkən heç vaxt ermənilərin xalqımıza qarşı törətdikləri cinayətləri unutmamalıyıq. Bu, çox mühüm bir məsələdir. Bu çağırış hər bir azərbaycanlının daxili vicdanının səsinə çevrilməlidir".

Deputatın sözlərinə görə, ikinci mühüm məsələ ondan ibarətdir ki, bu gün müharibə aparən ölkələrin hər biri sonra hansısa əlavə

şərtlərdə belə, sülh üçün perspektivlər əldə etməyə çalışsalar da, dərhal bu sülhün qorunması üçün zəruri təhlükəsizlik təminatı almağa çalışsalar: "Hazırda bir müddət tarixi mərhələ yaşanırdı ki, heç bir dövlət təkbaşına sülhü qorumaq üçün təhlükəsizlik zəmanəti vermir. Azərbaycan isə bir neçə məsələni birdəfəlik həll edib. Azərbaycan əldə etdiyi qələbənin və regional sülhün təminatçısı özüdür. Yeni kəndərdən sülhün qorunması üçün heç bir təminatçıya, heç bir vasitəçiyə və ya hiyməçiyə ehtiyacımız yoxdur. Bu, əldə etdiyimiz tarixi qələbənin daha bir tarixi tərəfidir. Ona görə də Azərbaycan Prezidenti qeyd etdi ki, biz hərbi arsenalımızı, hərbi gücümüzü artırmaqla və müasirləşdirməklə daimi sülhü qorumaq olacağıq. Ona görə də hər hansı xəstə təxəyyül yenidən Azərbaycana qarşı təxribatlara cəhd edərsə daha sərt cavabını alacaq. Prezidentimizin sözləri hələ də qələbəmizi həzm edə bilməyən, hər fürsətdə Azərbaycana qarşı həm informasiya platformasında, həm diplomatik-siyasi platformada təxribatlar törətməyə çalışanlara yenidən qətiyyətli cavab və mesaj idi. Yeni Azərbaycan özü yaratdığı sülhü özü qorumaq, saxlamaq gücünə malikdir. Bu gün belədir, sabah da belə olacaq. Mənə belə gəlir ki, Azərbaycan Prezidenti tərəfindən verilən bu mesaj artıq öz lazımı ünvanlarına çatıb. Onlar da bunu, mənə belə gəlir, nəzərə alacaqlar".

■ Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

Bakı-Moskva arasında mühüm gəlişmə - 7 ayda...

Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin gərginləşməsinə baxmayaraq, şimal qonşumuz ticarət dövriyyəmizdə 4-cü yerdən 3-cü yerə qalxıb; **Natiq Cəfərli**: "Qarşı tərəf günahın özündə olduğunu anlayır"



2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanın ticarət dövriyyəsində Rusiya üçün-cü olub. 2024-cü ilin eyni dövründə isə Rusiya dördüncü yerdə idi. Bu barədə Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin (DGK) məlumatı deyilir.

Belə ki, 2025-ci ilin yeddi ayı ərzində Rusiya Federasiyası ilə ticarət dövriyyəsi nominal olaraq 3,07 milyard ABŞ dolları (2024-cü ilin yanvar-iyul aylarında 2,57 milyard ABŞ dolları) təşkil edib. DGK Azərbaycanın Rusiya Federasiyasından aldığı mallar barədə ayrıca məlumat verməyib, lakin aydın təsəvvür var ki, hansı Azərbaycan məhsulları Rusiyaya tədarükdə lider olub. Bunlar qeyri-neft sektorun aid məhsullar, yeni meyvə-tərəvəzdür. Bildirilir ki, 7 ay ərzində Rusiya Federasiyasına qeyri-neft məhsullarının ixracı 2024-cü ilin eyni dövründəki 641,09 milyon dollara qarşı 716,63 milyon dollar olub. Komitənin məlumatına görə, 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycan müxtəlif ölkələrə ümumilikdə 506,406 milyon ABŞ dolları (qeyri-neft məhsullarının ümumi ixracının 24,25%-i) dəyərinə 490,61 min ton meyvə-tərəvəz ixrac edib.

Hazırda ümumi ticarət dövriyyəsində 1-ci yerdə Azərbaycan neftini və qazını alan İtaliyadır. Türkiyə ikinci yerdədir. Ankara Azərbaycandan karbohidrogenlər və gübrələr də alır. Ona görə də xarici ticarət dövriyyəsi balansında ikinci yerdədir.

Məlumdur ki, ötən 6 aylıq dövr bellə səbəbdən Ba-

kı-Moskva münasibətlərinin kəskin pisləşməsi ilə yadda qalıb. Amma Rusiya xarici ticarət dövriyyəmizdə 4-cü yerdən 3-cü yerə qalxıb. O zaman müsbət dinamikanı necə izah etmək olar? Gözləntilər nədir?

Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk bu ilin iyul ayında "Rossiya-1" telekanalına bildirib ki, Rusiya və Azərbaycan iqtisadi əlaqələri inkişaf etdirir və dəstəkləyir, heç kim onları pozmaqda maraqlı deyil: "Ümumiyyətlə, Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrimiz inkişaf edir və bu əlaqələr dəstəklənir, heç kim onları pozmaqda maraqlı deyil", - o qeyd edib.

Yeri gəlmişkən, avqustun 22-də Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında iqtisadi əməkdaşlıq məsələləri üzrə hökumətlərarası Dövlət Komissiyasının iclası keçiriləcək. İclas Həştərxanda baş tutacaq. Komissiyanın iclasında iqtisadi sahədə bir sıra sənədlərin imzalanması gözlənilir.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatında xarici ticarət mühüm yer tutur. Son illərdə ölkənin həm neft-qaz, həm də qeyri-neft sektorları üzrə ticarət əlaqələri genişləni. 2023-cü ildə Azərbaycanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsi 51,1 milyard ABŞ dolları təşkil edib. Bu rəqəm əvvəlki ilə müqayisədə bir qədər azalsa da, müsbət ticarət saldosu qorunub - 16,6 milyard dollar ixracın üstünlüyünü göstərmiş. 2024-cü ilin ilk səkkiz ayında isə ticarət dövriyyəsi 30,2 milyard dollar

olub. Bu dövrdə ixrac 17,45 milyard dollar, idxal isə 12,76 milyard dollar təşkil edib. Nəticədə, müsbət ticarət saldosu 4,68 milyard dollara çatıb.

İqtisadçı Natiq Cəfərli "Yeni Müsavat"a deyib ki, ticarət və iqtisadi əlaqələr hər zaman siyasi konyunktura-dan kənarda qalır. "Görünən odur ki, Rusiya münasibətlərinin pisləşməsinin özündən qaynaqlandığını anlayır və bunu qəbul edir. Onsuz da bu gərginlik Azərbaycanı deyil, Rusiyanın yaratdığı problemlərdən irəli gəlir. Bu səbəbdən, Rusiya ticarət əlaqələrinin zəifləməsində maraqlı deyil. Çünki Rusiya üçün xarici bazarlar onsuz da məhduddur. Mövcud sanksiyalar səbəbindən mallarını satmaqda çətinlik çəkir. Azərbaycan isə Rusiya üçün bir növ 'premium' bazardır - yeni burada məhsullarını daha baha qiymətə sata bilir.

Əgər Rusiya Azərbaycandan kənd təsərrüfatı məhsulları almasaydı, öz daxili bazasında boşluq yaranardı. Məhz bu səbəbdən, son dövrlərdə iki ölkə arasında gərginlik olsa da, Azərbaycandan gələn kənd təsərrüfatı məhsullarında əvvəllər olduğu kimi kütləvi şəkildə qurd, xəstəlik aşkarlanmadı. Sadəcə cüzi miqdarda - məsələn, 40 ton kartof, bir neçə ton pomidor məhsulunda oldu. Amma ümumilikdə digər məhsulların Rusiya bazarına daxil olmasına ciddi maneə yaradılmadı. Bu da onu göstərir ki, Rusiya kənd təsərrüfatı məhsullarına görə Azərbaycandan asılıdır.

Üstəlik, Rusiya sanksiya-

lar altındadır və mövcud ticarət əlaqələri onun üçün böyük əhəmiyyət daşıyır. Əgər Rusiya ötən il Azərbaycana 3 milyard dollardan artıq mal satıbsa, bu, Azərbaycanın Rusiya üçün əhəmiyyətli - yeni "premium" bazar olduğunu göstərir. Bu bazarı itirmək istəməz. Mənə elə gəlir ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərə ticarət prizmasından baxdıqda görünən odur: vəziyyətin normalaşması üçün hər iki tərəfin müəyyən addımlar atması ehtimalı yüksəkdir".

Mövzu ilə bağlı iqtisadçı Eldəniz Əmirovun da fikirləri diqqət çəkir: "Biz ötən il Rusiyaya cəmi 1,2 milyard dollarlıq məhsul ixrac edib, qarşılığında Rusiyadan 3,6 milyard dollarlıq məhsul idxal etmişik. Nəticədə Azərbaycan üçün Rusiya ilə ticarətdə 2,4 milyard dollarlıq mənfi saldo yaranıb. Yəni Rusiya bu münasibətlərdən 2,4 milyard dollarlıq müsbət saldo əldə edib.

2025-ci ilin ilk 6 ayının rəqəmləri də göstərir ki, vəziyyət dəyişmir. İxracımız cəmi 6,1% artaraq 590 milyon dollara çatdıq halda, Rusiyadan idxalımız təxminən 20% artıb və 2 milyard dollara yaxınlaşıb. Yəni hər il, hər hesabat dövründə mənzərə eynidir. Azərbaycanla ticarət dövriyyəsindən daha çox qazanan tərəf daim Rusiya olur.

Niyə Donald Trump ticarət dövriyyəsində müsbət saldo əldə etdiyi ölkələrə sevgi göstərir, mənfi saldosu olan ölkələrə tarif tətbiq edir? Çünki, o bilir ki, müsbət ticarət saldosu olan ölkələr "çörək verən" ölkədir. Bəli, Azərbaycan Rusiya üçün "çörək verən" ölkədir. Yeni ümumi ticarətin 80%-i Rusiyanın xeyrinə işləyir.

Zamanla bu təhdidlərin artmaması və risklərin minimumlaşdırılması üçün prosesə baxışın ciddi dəyişməsinə ehtiyac vardır. Asan proses olmasa da, amma alternativ bazarların və yeni istiqamətlərin təhlili, yeni mexanizmlərin tətbiqi, pilot ixrac layihələrin icrası mümkündür. Bu yolla Azərbaycan özünü daha dayanıqlı və müstəqil iqtisadi modelə aparacaq. Onsuz da əsl inkişaf və tərəqqi problem və çətinlikdən doğur. Bundan qorxmaq lazım deyil".

□ **Afaq MİRAYIQ,**
"Yeni Müsavat"



Həştərxanda Azərbaycan-Rusiya görüşü oldu

Rusiyanın Həştərxan şəhərində iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında Hökumətlərarası Komissiyanın 23-cü iclası keçirilib.

Bu barədə Azərbaycanın Rusiya Federasiyasındakı səfirliyindən məlumat verilib. İclasdan əvvəl Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvləri Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Naberejnaya Privoljski" küçəsində yerləşən abidəsi önünə gül dəstələri qoyublar. Mərasimdə hökumətlərarası komissiyanın Rusiya tərəfindən həmsədri, Rusiya Federasiyası Baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk, Həştərxan vilayətinin qubernatoru İqor Babuşkin, Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Rəhman Mustafayev və Rusiyanın Azərbaycandakı səfiri Mixail Yevdokimov iştirak ediblər.

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mariya Zaxarova Xəzəryanı ölkələrin (Azərbaycan, İran, Qazaxıstan, Rusiya və Türkmənistan) informasiya işinə məsul olan diplomatik qurumlarının departament rəhbərlərinin görüşünün təşkilini təklif edib. O bunu Həştərxan şəhərində keçirilən Xəzər Media Forumunun iştirakçılarına videomüraciətində bildirib.

"İnanıram ki, biz xarici siyasət qurumlarının informasiya işinə cavabdeh olan departament rəhbərlərinin Xəzər formatında görüşü barədə də düşünə bilərik. Düşünürəm ki, bir çox həmkarlarımız qarşımızda duran vəzifələrin ümumiliyini nəzərə alaraq bizi dəstəkləyəcəklər", - Zaxarova deyib.

Diplomat qeyd edib ki, Xəzəryanı dövlətlərin xarici işlər nazirliklərinin nümayəndələrinin görüşü irəliləmək üçün əsas kimi keçmişdə mövcud olan müsbət qarşılıqlı fəaliyyət təcrübəsinə həsr oluna bilər: "Zənnimcə, heç kim mübahisə etməyəcək ki, Xəzər regionunun həqiqətən də böyük gələcəyi var".



Zaxarovadan MDB ölkələrinə atmaca

"Rusiya və MDB ölkələri Qərbi ölkələrinin ənənəvi dəyərlərlə mübarizəsi kontekstində ümumi kino dilini qoruyub saxlamalıdır". Teleqraf.com xəbər verir ki, bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova deyib.

"Əgər söhbət MDB məkanından gedirsə, deməli, bizi həm də ölkələrimiz üçün vahid informasiya məkanı yaratmağa imkan verən vahid dil məkanı birləşdirir. Hörmətli həmkarlar, ümumi MDB məkanımız çərçivəsində kino əməkdaşlığı bizim ümumi tariximizin, ortaq mədəni sahəmizin, xalqlarımız arasında ən sıx əlaqələrin təbii nəticəsidir.

Müəyyən dərəcədə bizim bütün kinomuz, o cümlədən MDB respublikalarında yaradılanlar ümumi kino məktəbində böyüyüb. Hamımız sovet kinosu klassiklərinin varisləriyik. Məhz buna görə də hamımız üçün ümumi dildə danışmaq belə asandır. Bu, təkəcə rus dili yox, vahid semantik dil barədədir", - diplomat bildirib.

Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycanın bu ölkənin ərazisindəki anklavlarını - Sofulu, Barxudarlı, Yuxarı Əskipara və Kərki kəndlərini təhvil verməyə hazırlaşır. “Yeni Müsavat” bildirir ki, bu barədə “Respublika Meydanı” Telegram kanalı (Ermənistan) məlumat yayıb.

Kanal məsələ ilə bağlı Paşinyandan sitat gətirib: “Azərbaycanın bizim nəzarətimizdə olan suveren əraziləri (anklavlar) var, bu məsələ demarkasiya prosesində öz həllini tapmalıdır”.

“Respublika Meydanı” hesab edir ki, Ermənistan Azərbaycanın Tovuş və Araratdakı anklavlarını Bakıya verməyə hazırlaşır. Mənbənin fikrincə, bununla Ermənistan-Gürcüstan və Ermənistan-İran yolları Azərbaycanın nəzarətinə keçəcək. “Paşinyan və komandası “Tramp yolu”nu, əslində isə Zəngəzur dəhlizinin, yaxud Sünikin (Qərbi Zəngəzur) açarlarını ABŞ və Türkiyə-Azərbaycan tandeminə verir. Sünik bundan sonra tamamilə Azərbaycan mövqeləri və səngərləri ilə əhatə olunacaq. Paralel olaraq, Ermənistanın İranla əlaqəsi kəsiləcək”, - məlumatda vurğulanıb.

Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan isə Azərbaycanla torpaq mübadiləsinin ancaq xalqın razılığı ilə baş tuta biləcəyini qeyd edib. Ermənistanın jurnalistlər üçün keçirdiyi brifinqdə bildirib. O qeyd edib ki, həm Ermənistanın, həm də Azərbaycanın keçmiş Sovet respublikalarının sərhədlərini göstərən xəritələri var. Baş nazir əlavə edib ki, sərhədlərin müəyyənləşdirilməsi prosesi məhz bu xəritələr əsasında davam etdiriləcək. “Əgər birdən-birə bəzi ərazilərin müənasib şəkildə, yəni 1 kv.km ərazinin başqa 1 kv.km ərazi ilə dəyişdirilməsi arzusu yaranarsa, bu məsələ ilə bağlı biz xalqımıza müraciət etməliyik ki, vətəndaşların belə bir qərara razı olub-olmadığını öyrənək”, - deyər Paşinyan bildirib.

Xatırlatmaq yerinə düşər ki, ötən ilin aprelində əldə olunmuş razılaşmaya əsasən, Ermənistanın Azərbaycana qaytardığı Qazaxın 4 kəndinin ərazisi may ayından etibarən Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidməti tərəfindən nəzarətə götürülüb. Azərbaycan və Ermənistan arasında 12,7 km uzunluğunda sərhəd xətti müəyyən edilib və bununla Qazax rayonunun 4 kəndinin - Bağanis Ayrım, Aşağı Əskipara, Xeyrımli və Qızılhacılın ərazilərinin (6,5 km²) Azərbaycana qaytarılması təmin edilib. Hazırda Ermənistanın işğalı altında qalan 4 kəndimiz bunlardır: Qazaxın Yuxarı Əskipara, Barxudarlı, Sofulu və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək rayonunun Kərki kəndi. Bu kəndlərin hər biri indiki Er-

İrəvan 4 kəndi də qaytarır - Vaşinqton triumfunun davamı

Ermənistan anklav əraziləri təhvil verməyə hazırlaşır; Paşinyanın “torpaq mübadiləsi” açıqlamasının şok pərdəarxası



mənistan ərazisi ilə əhatə olunub. Həmin kəndlər Azərbaycan üçün esklav, Ermənistan üçün anklav kəndlərdir.

Bir müddət əvvəl Ermənistan bu məsələdə Gədəbəyin Başkəndi ilə anklavların mübadiləsinə təklif etmişdi. Azərbaycan isə bunu istisna edir. Lakin anklav kəndlər bizə qaytarılmalıdır ki, sülh prosesi yekunlaşsın. Bu məsələnin sərhədlərin delimitasiyası çərçivəsində həllini tapacağı da qeyd olunurdu.

Bir müddət əvvəl Paşinyan mətbuat konfransında bildirmişdi ki, anklavlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bir hissəsidir. “29,8 min kvadratkilometrlilik Ermənistanın ərazi bütövlüyünə isə Artsvaşen daxildir. Anklavlar məsələsinin həlli üçün bir neçə variant var. Onlardan biri bu ola bilər: xəttin hər iki tərəfindəki anklav ərazilər yerləşdikləri tərəfin nəzarəti altında qalır. Digər variant isə odur ki, sülh müqaviləsi imzalandıqdan sonra Artsvaşen Ermənistanın, qalan ərazilər isə Azərbaycanın suverenliyi altına qaydacaq. Bu, siyasi nöqtəyi-nəzərdən olan mövqedir, lakin hüquqi aspekt hələ də öyrənilməlidir”, - deyər Paşinyan bildirmişdi.

Vaşinqtonda əldə olunan razılaşmadan sonra isə anklav kəndlərlə bağlı görünüşü kimi, hərəkətililik var. Bunu 8 avqust zirvəsinin nəticələrinin bir hissəsi saymaq olarmı? Ermənistan qalan 4 kəndi qaytaracaqmı?

Deputat Sahib Aliyev “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycan Başkəndi heç bir halda Ermənistanla vermək niyyətində deyil və verməyəcək: “İstisna etmirmək ki, Vaşinqtonda, cənab İlham Əliyevin təbircə desək, dünyanın bir nömrəli ofisində bu bir daha qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılıb. Paşinyanın tərəflər arasında ərazi mübadiləsinin istisna edilmədiyi haqda açıqlaması da elə bundan xəbər verir”.

Ermənistanın İranla sərhəddin bağlanmasına gəldikdə, S.Aliyev hesab edir ki, bu, revanşist ünsürlərin və SEPAH-ın uydurmasıdır: “Bunun üçün Azərbaycan ordusu Zəngəzura yeridilməlidir, bizim isə belə bir planımız yoxdur. Amma dövlət başçımızın bildirdiyi kimi, Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin Azərbaycanın irəli sürdüyü şərtlər çərçivəsində açılmasına razılıb və bu razılıq Vaşinqtonda verilib”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin baş mütəxəssisi, siyasi şərhçi Tural İsmayilov isə hesab edir ki, gözələnən addımlar regionun gələcək siyasi mənzərəsini dəyişəcək səviyyədədir: “Ermənistanın Azərbaycanın anklav kəndlərini - Sofulu, Barxudarlı, Yuxarı Əskipara və Kərkinin qaytarılmasına həsrətləşməsi təsadüfi bir jest deyil, Vaşinqtonda əldə olunmuş razılaşmaların davamıdır və bölgədə yaranmış yeni geosiyasi düzənin təzahürüdür. Əvvəla, bu kəndlərin statusu uzun illərdir mübahisəli olaraq qalırdı və əslində, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tərkib hissəsi olsa da, Ermənistan tərəfindən işğalda saxlanılırdı. Paşinyanın onları “bizim nəzarətimizdə olan Azərbaycan torpaqları” adlandırması isə Ermənistan siyasi diskursunda tarixi dönüş kimi qiymətləndirilməlidir. Bu, həm də Bakının diplomatik xəttinin uğurudur - Azərbaycan artıq yalnız hərbi-siyasi deyil, hüquqi və diplomatik platformalarda da mövqeyini rəsmiləşdirir”.

Ekspertin fikrincə, İrəvanın bu addımı atması Ermənistanın son 30 ildəki ən ciddi

di geosiyasi reallıqla barışması anlamına gəlir: “Paşinyan yaxşı anlayır ki, Azərbaycanın güclənmiş hərbi və diplomatik gücü, Türkiyə ilə strateji ittifaqı, üstəgəl Vaşinqton və Brüsselin dəstəyi fonunda bu kəndləri saxlamaq mümkün deyil. Əksinə, belə mövqedə dirənmək Ermənistanın həm sülh sazişini, həm də regional layihələrdə iştirakını sual altına alır”. T.İsmayilovun sözlərinə görə, maraqlı məqam odur ki, “Respublika Meydanı”nın vurğuladığı kimi, bu kəndlərin qaytarılması Ermənistanın yollar üzərindəki nəzarətini də zəiflədəcək: “Çünki Azərbaycan anklavları üzərindən keçən kommunikasiya xətləri regionun geoiqtisadi xəritəsini dəyişəcək, Zəngəzur dəhlizi məsələsində Bakının əlini daha da gücləndirəcək. Əslində, İrəvanın qorxusu da budur: Ermənistanın İranla quru əlaqəsi ciddi şəkildə Azərbaycan faktorundan asılı vəziyyətə düşür. Bu proses Vaşinqtonun vasitəçiliyi ilə aparılan danışıqların konkret nəticələrindən biridir. Qazaxın 4 kəndinin qaytarılması ilə başlayan proses indi yeni mərhələyə qədəm qoyur.

Azərbaycan diplomatiyası ardıcıl və sistemli şəkildə torpaqlarımızı geri qaytarır. İstisna edilmir ki, yaxın aylarda İrəvan Kərki, Sofulu, Barxudarlı və Yuxarı Əskipara da faktiki olaraq Azərbaycana təhvil verməli olacaq”.

STM təmsilçisinə görə, Paşinyanın “xalqın razılığı” məsələsini gündəmə gətirməsi isə əslində daxili auditoriyanı sakitləşdirmək cəhdidir: “O, çox yaxşı bilir ki, beynəlxalq hüquq baxımından bu kəndlər Azərbaycana məxsusdur və bu, müzakirə mövzusu ola bilməz. Ermənistan xalqı nə qədər etiraz etsə də, dövlətin imzaladığı sənədlər və qəbul etdiyi öhdəliklər İrəvanı məcbur edir ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanısin”.

T.İsmayilov vurğuladı ki, qarşı tərəfin Başkənd məsələsini qabartmaq cəhdi də manipulyasiyadan başqa bir şey deyil: “Azərbaycan dəfələrlə bəyan edib ki, əsassız torpaq mübadiləsinə razılıq verməyəcək. İndiki mərhələdə yalnız beynəlxalq hüquqa uyğun həll yolu var - işğal altındakı kəndlərin Azərbaycana qaytarılması. Paşinyanın “müənasib mübadilə” ifadəsi isə sadəcə vaxt udmaq və daxili auditoriyada radikalı sakitləşdirməkdir”. Siyasi şərhçi qeyd etdi ki, məsələnin bir başqa tərəfi də Ermənistanın Vaşinqtonun təzyiqləri altında bu addımı atmasıdır: “ABŞ çox yaxşı bilir ki, Cənubi Qafqazda davamlı sülh yalnız Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tanınması ilə mümkündür. Ona görə də Paşinyan hökuməti “Tramp yolu” adlandırılan yeni geosiyasi dəhlizi açmaq məcburiyyətindədir. Bu isə Ermənistanın ənənəvi oyun qaydalarını kökündən dəyişir”.

T.İsmayilov əminliklə bildirdi ki, Azərbaycan üçün bu proses həm siyasi, həm də strateji qələbədir: “Qazaxın dörd kəndinin qaytarılması ilə başlayan diplomatik dalğa indi daha da genişlənir və nəticə etibarilə İrəvan Azərbaycanın bütün anklavlarını geri qaytarmaq öhdəliyini icra etməyə yaxınlaşır”.

Azərbaycan Prezidenti keçən il anklav kəndlərlə bağlı mövqeyini açıqlamışdı. Sitat:

“O kəndlər ki, anklav kəndlərdir, - çünki Ermənistanın bir anklav kəndi Azərbaycan ərazisindədir, - həmin kəndlərlə əlaqədar ayrıca bir ekspert qrupu yaradılmalıdır və o müzakirə edilməlidir. Biz hesab edirik ki, bütün anklavlar qaytarılmalıdır. Bu anklavlara gedən yollarda şərait olmalıdır və bu anklavlara orada yaşayan insanlar yerləşdirilməlidir”.

Əminlik ki, sonda yenə də dövlət başçımızın dediyi kimi olacaq!

□ **E.PASASOY,**
“Yeni Müsavat”

“Rusiya ilə münasibətlərimiz gərginləşdiyi üçün belə təkliflər edilir. Amma Azərbaycanın Ukraynaya sata biləcəyi silahlar da o qədər çox deyil. Fikrimcə, siyasi dəstəyimiz və humanitar yardımlar yetərlidir”.

Bunu Demokrat.az-a AĞ Partiya başqanı Tural Abbaslı deyib. O bildirib ki, Azərbaycan bu münasibətdə tərəfsiz qalmalıdır.

Siyasi şərhçi Rəfail Bəcanov isə deyib ki, Azərbaycan Ukraynaya humanitar yardım göstərir, Rusiya isə illərlə Ermənistanı əvəzsiz olaraq böyük həcmdə silah-sursat bağışlayıb. Onun fikrincə, bu təxribatlar Azərbaycanı müstəqil siyasi-iqtisadi xətdən döndərə bilməz, həmçinin də Rusiyanın etibarsız tərəfdaş olmasını bir daha təsdiqləyən arqumentlərdir.

Yada salmaq ki, Azərbaycanın Ukraynaya gedən humanitar yükün tərkibinə ümumilikdə 90 min metrə yaxın elektrik kəbləri və naqillər, həmçinin 25 ədəd generator və 7 dəst transformator daxildir. Ukraynada davam edən müharibədən zərər görmüş bölgələrin elektrik enerjisi ilə dayanıqlı təchizatının bərpasına dəstək məqsədilə göndərilən bu avadanlıqların ilk hissəsi 10 yük avtomobilindən ibarət karvanla yola salı-

Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyev avqustun 21-də Kəlbəcər şəhərinin sakinləri ilə görüşdə müxtəlif ölkələr tərəfindən vaxtilə Ermənistanı pulsuz silah verilməsinin məqsədini açıqlayıb.

Yeri gəlmişkən, təhlükəsizlik zamanəti ilə bağlı bir sıra versiyalar irəli sürülüb. Bunlardan biri də NATO hərbiçilərinin sülhməramlı qüvvələr kimi Ukraynaya göndərilməsidir. NATO sülhməramlı göndərərsə, heç şübhəsiz ki, bura Türkiyə hərbiçiləri də qoşulacaq. Azərbaycan indiyə kimi Kosovo, İraq və Əfqanıstan kimi ölkələrdə Türkiyə ilə birgə sülhməramlı fəaliyyət göstərib.

Deputat Rasim Musabəyov Modern.az-a bildirib ki, Ukraynaya Türkiyə ilə birgə Azərbaycan hərbiçiləri də yollana bilər.

Bu mümkündürmü? Bəs yuxarıda sadalanan iki faktın hansı daha təhlükəlidir - işğala məruz qalan ölkəyə elektrik kəbləri göndərmək, yoxsa işğalçıya silah vermək?

Azərbaycan Ukraynaya sülhməramlı göndərə bilər

Atəşkəsdən sonra hərbiçilərimizin Türkiyə əsgərləri ilə birgə sülhə xidməti təklif olunur - fərqli rəylər

alı mövcuddur. Bundan başqa, biz Rusiyadan fərqli olaraq işğalçıyı yox, işğala məruz qalanı dəstəkləyir, onun yanında dayanırıq. Son 30 il ərzində Kreml işğalçı İrəvana dəstək verdi. Onu hər cür müasir silah və sursatla təmin etdi. Nəticədə həmin silahlar 44 günlük Vətən müharibəsindən və 23 saatlıq anti-terror əməliyyatlarından sonra Azərbaycanın nəzarətinə keçdi. Düşünürəm ki, əgər

yerinə yetirməkdədir. Bu sülhməramlı missiya Rusiyanı rahat etməməlidir”.

Polkovnik Rövşən Məhərrəmov isə istənilən halda Azərbaycan tərəfinin bu savaşa tərəfsiz qalmasını daha vacib sayır: “Bilirsiniz ki, son zamanlar Azərbaycanla Rusiya arasında bir gərginlik yaranıb. Əlbəttə, bu gərginlik də Kreml tərəfindən yaradılıb. Məlum təyyarə olayı ilə münasibətlərdə soyuqluq yarandı.

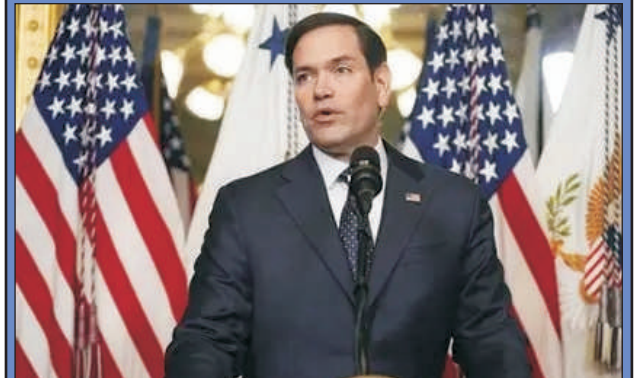


Pekin Kiyevə “yox” dedi

Çin Ukraynaya təhlükəsizlik zamanəti vermək fikrində deyil. Musavat.com xəbər verir ki, “South China Morning Post” nəşri Pekinin yalnız siyasi və ya diplomatik dəstək göstərə biləcəyini yazıb.

Məqalədə qeyd olunur ki, Çin müharibənin dayandırılması üçün müəyyən təşəbbüsləri ola bilər. Lakin Pekinin nə stimulu, nə də resursları Ukraynanın təhlükəsizliyinə real təminat verməyə yetərlidir.

Qəzet yazır ki, Rusiya hərçənd bu istiqamətdə bəyanatlar səsləndirsə də, Çin öz maraqlarına görə belə bir öhdəlik götürməkdən yayınacaq.



Rubio: “Ukraynanı Avropa qorumalıdır”

ABŞ Avropamı Ukrayna üçün əsas təhlükəsizlik təminatçısı olmağa səsləyib. Musavat.com xəbər verir ki, CNN-in məlumatına görə, ABŞ dövlət katibi Marko Rubio Avropa rəsmilərinə müraciətində müharibədən sonrakı dövrdə təhlükəsizlik zamanətlərinin məhz Avropa tərəfindən öhdəsinə götürülməli olduğunu bildirib. Rubio vurğulayıb ki, ABŞ dəstəyini davam etdirəcək, lakin Ukraynanın sabitliyi üçün Avropanın liderlik rolu qaçılmazdır.



nıb. Ukrayna tərəfinin müraciətləri əsasında təşkil edilən və ümumi dəyəri 2 milyon ABŞ dolları olan sözügedən yardımın növbəti hissəsinin də yaxın günlərdə yola salınması planlaşdırılır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan bundan əvvəl də Ukraynaya elektrik təchizatı ilə bağlı humanitar yardımlar göndərib. Hazırkı müharibə şəraiti ilə əlaqədar olaraq, Azərbaycanın Ukraynaya göstərdiyi ümumi humanitar dəstək, o cümlədən bərpa və yenidənqurma yönümlü yardımların ümumi dəyəri artıq 44 milyon ABŞ dollarını keçib.

Rusiya isə ötən il Ermənistanı yeni silahlar göndərib. Düzdür, son illər Ermənistan Hindistan, Yunanıstan, Fransa kimi ölkələrdən silah əldə edir, amma Rusiyadan da silah dayanmayıb. Ən əsası isə işğal dövründə və sonrakı illərdə Rusiya Ermənistanı silahı ya pulsuz verib, ya da aşağı faizli kreditlə.

Moskva Bakının humanitar yardımından niyə narahatdır? Bu, Rusiyanın hərbi əməliyyatlarına nə kimi əngəl törədir?

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, Azərbaycan hər zaman terrorizmə qarşı mübarizə aparıb: “Hərbiçilərimiz 23 ildir ki, Əfqanıstanda, Kosovada, İraqda və başqa narahat nöqtələrdə NATO-nun sülhməramlı kontingentinin tərkibində fəaliyyət göstərib. Eyni zamanda, onilliklər boyu bu sahədə böyük təcrübə toplayıb. Əgər Rusiya və Ukrayna arasında sülh və ya atəşkəs sənədi imzalamaq mümkün olarsa, NATO bitərəf alyans kimi orada sülhyaratma tədbirləri üçün hərəkətə keçərsə, o zaman biz də bu qurumun tərkibində Ukraynada dayananı sülhün əldə olunması üçün təcrübələrimizi töhfə kimi verə bilərik. Düşünürəm ki, bu istiqamətdə Azərbaycan hərbiçilərinin hər cür potensiyası

zərurət yaranarsa, biz erməni terrorçularından qənimət kimi götürdüyümüz Rusiya istehsalı olan silahları Ukraynada ki hərbiçilər üçün göndərə bilərik. İndiki halda Azərbaycan Ukraynaya humanitar yardımlar edir. Düşünürəm ki, bu yardımlar Ukrayna ordusu üçün yox, Ukrayna xalqı üçündür. Üstəlik, Rusiya tərəfinin hərbi əməliyyatları baxımdan hər hansı bir problem yaratmır. Rusiya artıq dünyada təkəlib. İndi yanında yalnız Belarus var. Çin, Hindistan və İran da Kremlin istədiyini dəstəyi zamanında göstərə bilmir. Yeni gəndən dolanırlar. Əgər müharibə bir qədər də uzanarsa, o zaman şimal qonşumuz Ukrayna cəbhəsində daha pis duruma düşəcək. Baş verən hadisələr fonunda ruslar Ukraynadan heyfini mülki obyektlərə zərər endirməklə çıxmağa çalışır. Bu, müharibə cinayətidir. Azərbaycan isə hər zamankı kimi öz humanitar missiyasını

Amma istənilən halda Rusiya qonşuluğumuzda yerləşən böyük dövlətdir. Etibarsızdır, heç bir qanuna məhəl qoymur. Düşünürəm ki, Azərbaycan Rusiya-Ukrayna savaşında tərəfsiz olmalıdır. Biz ağır savaştan çıxmışıq. Artıq sülh sazişi mərhələsindəyik. Minsk qrupu artıq tarixə yuvarlanmaq üzredir. Düzdür, Bakı Kiyevə humanitar yardımlar edir ki, bu da normal bir haldır. Ukraynanın ən ağır günlərində istənilən bir yardıma böyük ehtiyacı var. Lakin Azərbaycanın Ukraynaya hər hansı bir silahlar satması heç bir halda inandırıcı deyil. Sadəcə, bəzi populistlər belə fikirlər irəli sürməklə Rusiyaya mövzu verirlər. Belə açıqlamalar verməyə nə ehtiyac var? Fərqi də deyillər ki, ölkəmizə bununla nə qədər zərbə vururlar, təhlükə yaradırlar. Bizim Ukrayna ilə deyil, Rusiya ilə sərhədlərimiz mövcuddur. Bu dövlət o dövlettir ki, orada heç bir qanunlar işləmir. Onların siyasətçilə-

rinə, ekspertlərinə, təbliğat aparalarına imkan vermək lazım deyil ki, bizə qarşı aqressiyanı artırınsınlar”.

Polkovnik sülhməramlılar göndərilməsi məsələsinə də toxundu: Əgər belə bir hal olarsa, inanıram ki, sülhməramlılarımız Türkiyə ilə birlikdə yüksək səviyyədə xidmət aparacaqlar. Onu da deyim ki, Rusiyanın “Voenkor Kote-nok” Telegram kanalı iddia edib ki, bir sıra mənbələrə görə, Bakı artıq Ukraynaya göndərilməsi üçün 122 mm və

155 mm-lik artilleriya mərmilərinin istehsalına başlayıb. Məhz bu cür yazılar da Azərbaycanlı ekspertlərin əvvəldə dediyim fikirlərindən sonra ortaya çıxmağa başladı. Hamı da bilir ki, belə xəbərlər doğru deyil. Bizim Ukraynaya görə, mərmilərin istehsalını bərpa ediyimiz yəndə xəbərlər cəfəngdir. Bunu daim ölkəmiz istehsal edib və digər ölkələrə satıb. Amma Ukraynaya mümkün deyil”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”



Avqustun 22-də Qars-İğdır-Aralıq-Dilucu dəmiryolu xəttinin təməlqoyma mərasimi Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində mühüm irəliləyiş oldu. Türkiyənin nəqliyyat və infrastruktur naziri Abdulkadir Uraloğlu da deyib ki, Zəngəzur dəhlizinin fəaliyyətə başlaması ilə Pekindən Londona qədər davam edən şərq-qərb xətti daha məhsuldar şəkildə fəaliyyət göstərəcək. Uraloğlu sözügedən xəttin Türkiyənin logistika qabiliyyətini artıracağını və Asiyaya gedən ticarət marşrutlarında geostrateji əhəmiyyətini çoxaldacağını bildirib. “Qars-İğdır-Aralıq-Dilucu dəmiryolu xətti 224 kilometr uzunluğunda, qoşa xətlə, elektrifikasiyalı olacaq və signalizasiya ilə təchiz ediləcək. Bu xətt ildə 5.5 milyon sərnişin və 15 milyon ton yük daşıma qabiliyyətinə sahib olacaq” - nazir

Zəngəzur dəhlizi üçün hərəkətlənmə - Cəmi 6 aya...

Türkiyə bu beynəlxalq logistikanın işə düşməsi üçün mühüm addım atdı; ekspertə görə, top indi Ermənistandadır

qeyd edib. O əlavə edib ki, layihədə 24 tunel, 10 körpü, 171 keçid və s. yer alacaq.

Avqustun 8-də Ağ Evdə imzalanan Birgə Bəyannamə ilə Zəngəzur dəhlizi ABŞ şirkəti tərəfindən idarə olunacaq.

“Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu” (TRIPP) bağlantı layihəsi adlandırılan dəhliz vasitəsilə Azərbaycan həm Naxçıvana birbaşa gediş-gəliş əldə edəcək, həm də beynəlxalq yüklər

daha qısa məsafə ilə daşınaçaq.

Zəngəzur dəhlizi region üçün strateji əhəmiyyətə malik mühüm infrastruktur layihəsidir. Tikinti və bərpa prosesi layihədə nəzərdə tutulan texniki tələblərdən və gələcək istifadəyə dair planlardan asılı olaraq formalaşır. Bu dəhliz, həmçinin enerji, rabitə və logistika sahələrini birləşdirən kompleks sistem kimi nəzərdə tutulur. Elə bu məqamda Zəngəzur dəhlizinin tikintisinin nə qədər müddətə yekunlaşacağına dair sual yaranır.

Nəqliyyat ekspertlərinə görə, əgər ciddi texniki mane-

Dəhlizin qısa zamanda işə düşməsi real görünürmü? Rusiya və İran reallıqla barışdırlarmı?

Politoloq Oqtay Qasimov “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, avqustun 22-də Qars-İğdır-Aralıq-Dilucu dəmiryolu xəttinin təməlinin qoyulması böyük bir hadisədir: “Bu layihənin gerçəkləşməsi ilə bağlı hələ illərdə Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin görüşləri zamanı razılıq əldə olunmuşdu. Bu yol Zəngəzur dəhlizinin bir hissəsidir deyə bilərik. Yeni bu dəmiryolunun çəkilməsi Zəngəzur açıldıqdan sonar birbaşa Çinlə Avropaya gedəcək xəttin üzərində olan güzərgahı əks etdirir. Bu, kifayət strateji əhəmiyyətə malik olan bir dəmiryolu xəttidir. Sözügedən dəmiryolunun işə düşməsi Çini Avropaya bağlayacaq əsas xətlərdən biri olacaq. Bu xəttin inşası təxminən iki il nəzərdə tutulur. Düşünürəm ki, Türkiyənin potensialı nəzərdə tutu-

ya və İran barışmağa məcburdur: “Hazırda yaranmış vəziyyət və gedən proseslər həm Rusiyani, həm də İranı reallıqlarla barışmağa məcbur edir. Nəzərə alsaq ki, bu, dəmiryolu xətti Türkiyə ərazisində inşa edilir və gələcəkdə ondan həm Zəngəzur dəhlizindən, eyni zamanda İrandan keçəcək Araz vadisi dəhlizindən də gələcək yüklərin qəbul edilməsi üçün istifadə olunacaq bu baxımdan İranın və ya Rusiyanın Türkiyə daxilində həyata keçirilən layihələrlə bağlı nə iradı ola, nə də bunu əngəlləmək üçün imkanları ola bilər.

O ki qaldı Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə İran və Rusiyanın barışıb-barışmamasına, son beş ildə Zəngəzur dəhlizinin açılmamasının iki səbəbkarı İran və Rusiyadır. Lakin artıq Rusiya və İran prosesə əvvəlki təsir imkanlarından kənarda qalıblar. İmkanları ciddi şəkildə zəiflədilib. Onlar hansısa avantürist addıma gedərlərsə o zaman Azərbaycan və Ermənistan deyil, birbaşa ABŞ-la üz-üzə qalacaqlar ki, bunun da nə demək olduğu onlar üçün kifayət qədər aydındır. Hələ nəzərə alsaq ki, Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə bağlı Trampın da imzası var o zaman İranın və ya Rusiyanın ABŞ prezidentinin iradəsinə qarşı getdiyi halda hansı risklərin yaranacağını təxmin etmək mümkündür. O baxımdan Rusiya və İran realist olmalı və bölgədəki proseslərdə aktiv şəkildə konstruktiv iştirak edərək faydalanmağa çalışmalıdırlar.”

Elif SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”



Aqil Abbas: “Ermənilər heç vaxt sözlərinin üstündə dayanmayıblar”

“Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sazişinin mətni parafırlanıb. 17 maddəlik çərçivə razılaşmasında digər siyasi öhdəliklərlə yanaşı tərəflərin bundan sonra bir-birinə qarşı təbliğat aparması da qadağan edilir. Amma inanmırıq ki, ermənilər bundan asanlıqla imtina etsinlər. Hər halda bunun üçün zaman lazım olacaq”.

Bu sözləri Teleqraf-a deputat, yazıçı-publisist Aqil Abbas deyib.

Onun fikrincə, ermənilər heç vaxt verdikləri sözlərin üstündə dayanmayıblar: “Bu, inandırıcı da deyil. Hansı sözlərinin üzərində durublar ki? Bütün bunlara rəğmən əldə edilən razılaşma hər halda sülhə doğru atılan addımdır. Ermənistan Baş naziri son açıqlamalarında onlara sülh lazım olduğunu deyib. Amma medianın bu məsələdə hansı mövqe tutacağı bəlli deyil. İddia edəcəklər ki, media azaddır, nə istəsə yazsa bilər və sair. Bununla ancaq media müstəvisində mübarizə aparılmalıdır. Dövlət hansı jurnalistə, qəzetə deyəcək ki, bu haqda yazma, qadağandır. Bu, mümkün deyil”.

Aqil Abbas Ermənistanda ədəbi mühitdə Azərbaycan, türk düşmənciliyini təbliğ edən mətnlərin mahiyyətinə də toxunub:

“Azərbaycan cəmiyyətinə bizə qarşı düşmənciliyi təbliğ edən Zori Balayanın (“Ocaq” kitabı) və digərlərinin adı daha çox tanışdır. Xaçatur Abovyan “Ermənistan yaraları”, Sero Xanzanyan “Mxitar Sparapet” kitablarında Azərbaycan və ümumən türklüyə qarşı nifrət ideologiyasına geniş yer verib.

Sözsüz ki, zərərli və düşmənciliyi, nifrəti təbliğ edən əsərlərin yazılmasının qarşısı alınmalıdır. Amma ermənilərin bundan tam mənada imtina edəcəyinə inam yoxdur.

Buna baxmayaraq Azərbaycanda ermənilərə qarşı nifrəti təbliğ edən ədəbi, bədii mətnlər yazılır. Çünki biz böyük xalqıq. Böyük millətlərin kiçik millətlərə qarşı mübarizəyə marağı olmur”.

Rusiyadan Ermənistana sərt xəbərdarlıq

“Paşinyan seçim qarşısında: ya Ermənistan Avrasiya İqtisadi İttifaqı(Aİİ) təşkilatını özü tərk edəcək, ya da öhdəliklərini yerinə yetirməkdən imtina etdiyi halda, sanksiyalar və sonradan itti-faqdan kənarlaşdırılma riski ilə üzləşəcək”.

Bunu yazan Ermənistanın “Hraparak” qəzeti hökumətdəki mənbələrə istinadla qeyd edib ki, Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk avqustun 20-də Ermənistan səfəri zamanı Baş nazir Nikol Paşinyanla “sərt söhbət” edib.

Nəşrə görə, Tehran kimi Moskva da Avrasiya İqtisadi İttifaqı çərçivəsində öhdəliklərin



yerinə yetirilməsi ilə bağlı İrəvanın təminatlarına inanmır: “Paşinyana deyiblər ki, Ermənistan gömrük orqanları yeni nəqliyyat marşrutlarına nəza-

rəti təmin etməsələr, ölkə Aİİ çərçivəsində ciddi problemlərlə üzləşə bilər”.

Nəşrin məlumatına görə, söhbət Zəngəzur dəhlizindən

gedir. Məlum olduğu kimi, ABŞ bu yolu 99 il müddətinə icarəyə götürmək hüququ alıb. Rusiya isə digər irtica rejimli İran kimi bu dəhlizin öz nəzarətində olmamasından olduqca narazıdır və buna görə, Ermənistan hökumətini təhdid etməklə məşğuldur. Bəhanə də odur ki, İrəvan dəhlizə gömrük və digər nəzarət funksiyalarını yerinə yetirməsə, bu, Aİİ-nin fundamental prinsiplərinin pozulması olacaq. Bu da nəticədə İrəvanın Aİİ-dən qovulması ilə nəticələ-nəcək.

Bəs Ermənistan özü KTMT kimi Aİİ-dən də imtina edə bilərmə? Bu çətin sualın cavabı açıq qalır.

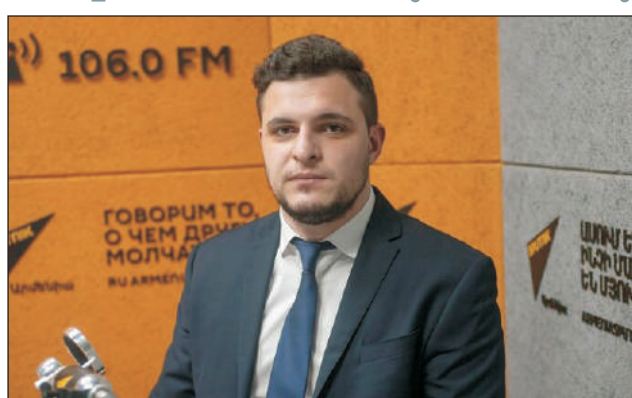
Melkonyan: “Artıq Bakının dediyini etməyə borcluyuq”

“Vaşinqton razılaşmalarının Azərbaycan üçün artıq konkret nəticələri var, Ermənistan isə perspektivlərlə kifayətlənməli olacaq”. Teleqraf xəbər verir ki, bunu erməni politoloq Sergey Melkonyan deyib. Ekspert Ermənistanın razılaşmalar nəticəsində aşağıdakıları əldə etdiyini bildirib: “Sülh müqaviləsinin başlanması potensial eskalasiyanı təxirə salmağa imkan verir.

Azərbaycana gəlincə, Melkonyan vurğulayıb ki, Bakının qazancları İrəvanla müqayisədə daha çoxdur:

“ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılması. Bu, “Qarabağ məsələsi”ni tamamilə bağlayır. Artıq İrəvan və Bakı ATƏT-ə birgə bəyanat göndərib.

“Azadlığa Dəstək Aktı”nın 907-ci maddəsinin ləğvi. Bu, ABŞ və Azərbaycan arasında



hərbi-texniki əməkdaşlığa faktiki olaraq qapı açır.

Naxçıvana gedən yol üçün eksklüziv şərtlər: Bakı öz anklavına maneəsiz keçidi nəzərdə tutan daha bir sənəd aldı.

Buna əsaslanaraq belə qənaətə gəlmək olar ki, Azərbaycan artıq konkret fayda əldə edib, Ermənistanı isə yalnız perspektivlərlə kifayətlənməli olacaq: yaxın gələcəkdə eskalasiya riskinin azalması və mümkün kommunikasiyaların açılması.

Bundan əlavə, İrəvan pa-

sən, Avropa İttifaqının monitorinq missiyasını Ermənistan-Azərbaycan sərhədindən çıxarmalı olacaq. Yəqin, missiya Ermənistan ərazisində (sərhəddən kənarda) başqa formatda qalacaq.

Həmçinin İrəvan (Bakının tələbi ilə) Konstitusiyani dəyişdirməyə borcludur”.

Erməni politoloqun Türkiyə ilə bağlı mövqeyi belədir: “Mövcud dinamikanı nəzərə alsaq, Türkiyənin artan nüfuzu göz qabağındadır. Ankaranın Cənubi Qafqazda əsas regional aktora çevrilmək perspektivi var”.

İran və Rusiyaya gəlincə, Melkonyan əlavə edib ki, hər iki ölkə Cənubi Qafqazın yeni konturlarının formalaşmasından kənarda qalıb.



Var-yoxun qeyri-etik sayılmağı

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Xalqın öz milli-mənəvi dəyərlərinin keşiyində ayıq-sayıq durması sevindiricidir. Xətai rayonunda bir gözəllik salonu xəyata yol verərək reklam lövhəsində qeyri-etik ifadə yazıbmiş, dərhal xalq ayağa qalxdı, sosial şəbəkələrdə salonu divara dirətilər, hüquq-mühafizə orqanları tədbir gördü, lövhə söküldü və söküntü haqqında xalqa məlumat çatdırıldı. Yoxsa xalq çox pis ayağa qalxmışdı, deyirdi oturmayacağam, bu işə isti günlərdə günvurma ilə nəticələnərdi.

Uzun sözün qısası, belə ifadə özgürlüyü mövzuları bəndənizdə dəruni maraq oyatdığı üçün həmin qeyri-etik ifadənin dəliyə düşdüm, çünki həmişə olduğu kimi, bizdə nəyinsə qadağan olunduğu yazılmışdı, ancaq bilmirdik qadağan olunan zibil nədən ibarətdir. Son illərdə tez-tez başımıza gəlir. Kimisə pisləyirik, lakin bilmirik bu it oğlunun günahı nədir. Əhvalatın, hadisənin təkzibini veririk, ancaq əhvalat nədir, onu örtülü saxlayırıq. Bu, dünyada mediasında görünməmiş yenilikdir, qürur, fəxr yerimizdir. Hər şeyi camaatın əvəzinə yazmaq olmaz ki. Qoy onlar özü də axtarsın, arasın. Tapmasa belə, zənn ələsin, təsəvvür ələsin. Elmi cəhətdən isbat edilib, fantaziya beyinin inkişafına səbəb olur.

İkinci dəfə uzun sözün qısası, salonun yazdığı şüarı tapdım. Belə bir zad imiş: "Var-yoxuna nəhlət, Ən ucuz qiymət bizdədir" kimi cümlə idi.

Bu, filoloji baxımdan mənim üçün yenilikdir. Var-yoxa and içmək, lənət demək, ya da ələ salonun el dilində yazdığı kimi, "nəhlət" oxumaq artıq qeyri-etik sayılmışdır. Halal olsun. Nə qədər estetik, nə qədər mədəni yanaşmadır... Hərçənd, mənə bir balaca əl gəldi ki, etikanın şitini çıxarıq. Bu cür danışmağa başlasaq axırda xalqla hökumət arasında, media ilə gözəllik salonu arasında ziddiyyət, uçurum, hasar yarana bilər.

Var-yox niyə pis söz sayılsın? Lənət də həmçinin. Birincisi ailə dəyərlərimizin, nəsil şəcərəsinin adıdır, ikincisinə isə dini kitabımızda hər cümlənin əvvəlində və axırında rast gəlirik.

Ola bilər ki, indi "filankəsin var-yoxu" ifadəsindən imtina edək, sabah Bakıda o məşhur paradan keçirilsin. Göy qurşağı rəngləri olan tayfanı nəzərdə tutaram. Çünki var-yoxdan imtina bizi təbii artırmdan ayırır, yan istiqamətlərə yönəldir. İstər-istəməz. Yeni, burada 3-cü qüvvələrin, xaricdən maliyyələşən təxribatçıların əli olmasını ehtimal etmirəm, ancaq nə biləsən...

Digər tərəfdən, "var-yox" ana dilimizin zənginliyidir, həm "ölümüz-dirimiz" ifadəsinin sinonimidir, həm də maliyyə resurslarımızın, neft və qeyri-neft sektorumuzun omonimidir. Var-yoxu qeyri-etik saymağın özü, üzr istəyirəm, var-yoxsuzluq əlamətidir. Ana dilimizə bu cür neqativ, pis gözle yanaşmağın nəticəsidir ki, indi bir çox gənclər, yeniyetmələr rus dilində, ingiliscə və sairə dillərdə söyüşlərə, arqo deyimlərə üstünlük verirlər. Xalqı böyük edən, dilini yaşadan o dildə həm də söyüş söyməyi bacarmaqdır. Yaxşı, yağlı söymək özü bir bacarıqdır, hər adamın əlindən, daha dəqiqi, dilindən gəlir. Müdriklər demişken, tarixin ilk mədəni adamı əlindəki daşı yerə atıb söyüş söyən adam idi. Əlbəttə, bunlar ümumi fikirlər idi, sökülən lövhəyə dəxli yoxdur. O lövhə tərtəmiz etikaya uyğundur.

Yəqin belə repressiv tədbirlər üzündən, söz və ifadə azadlığına müdaxilələr nəticəsində gözəllik salonunda dırnaq yapışdıran mütəxəssislər axırda bezir, başqa sahəyə keçirlər. Məsələn, memarlıq, siyasət, plastik cərrahiyyə, köşə yazarlığı, hüquqşünaslıq, aparıcılıq və sairə sahələrə - özünüz tanıyırsınız...

Sonda şair Ayaz Arabacı-dan mövzunun beyti:

"Nəçə sahib olurlar bilirsənmi ağ üzə...

Qoy oturaq bu dərddə salma dilə-ağıza,

Bu yurdun ağrısını köçürmüşsə kağıza,

Əlin də, qələmin də, "pen"-in də var-yoxunu..."

Ermanının sabiq prezidenti Levon Ter-Petrosyanın keçmiş müşaviri, uzun müddət Qarabağ danışıqlarına başçılıq etmiş diplomat Jirair Liparityan Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri, Vaşinqton görüşü ilə bağlı geniş məqalə ilə çıxış edib. O, 30 bənddən ibarət mövqeyini "Aravot" qəzetində dərc etdirib.

Liparityan bildirib ki, Vaşinqton razılaşması doğru addımdır. O fikirlərinin belə ümumiləşdirib: "İndi problem Ermənistan və Azərbaycanın Gürcüstanla birlikdə işləməsi və sülhə gedən yolun hər hansı bir xarici qüvvə tərəfindən pozulmasına imkan verməməsidir. Əks halda, onlar kənardan manipulyasiya və yenidən münafişlər dövrünə qayıdacaqlar".

Erməni diplomat qeyd edib ki, hər üç paytaxt birlikdə hərəkət etməsə, onlara "peşka" və ərazisindən yalnız boru kəmərlərinin keçdiyi ölkələr kimi baxılacaq: "Azərbaycan və Ermənistan artıq sübut etdilər ki, onlar öz suverenliyini gücləndirəcək yolu inkişaf etdirməyə qadirdirlər. İndi onu saxlaya bilərlər. Suverenlik həm də məsuliyyət daşıyır: ilk növbədə, suverenliyin həyata keçirildiyi xalqların üzərində".

Liparityan Qarabağın Azərbaycana aid olduğunu əvvəldən etiraf edən erməni siyasətçilərdəndir. İllərlə müstəqillərində qeyd edib ki, münafişə həll edilməlidir və Ermənistan Rusiyanın böyündürdüyündən xilas olmalıdır. Hazırda Rusiyanın Cənubi Qafqazda təsirləri azalıb. Hətta regiondan çıxarıldığı iddia olunur. Məsələn, avrasiyaçıq ideyasının təbliğatçısı Aleksandr Duqin bu qənaətdədir ki, Rusiya yanlış siyasəti ucbatından Güney Qafqazı itirib və oradan çıxarılıb.

Ekspertlər də bu fikirdədir ki, Cənubi Qafqazda baş verən son proseslər Rusiyanın regionda təcridcən etibarını və təsir imkanlarını itirdiyini göstərir. Ancaq maraqlıdır ki, Kreml və ona yaxın media orqanları bu prosesin səbəblərini aydın və obyektiv şəkildə təhlil etmək əvəzinə, məsuliyyəti birtərəfli şəkildə Qərbin üzərinə yükləməyə çalışır. Ermənistanın açıq şəkildə Qərbə yönəlməsi, Azərbaycanın öz yolunu müstəqil şəkildə müəyyən etməsi fonunda Gürcüstan da Rusiya üçün yeni narahatlıq mənbəyidir. Rusiya mediası Avropa Birliyi və Avropa Parlamentinin Tiflisə yönəlik son qərarlarını "inqilabi ssenari"nin



Güney Qafqaz Rusiyaya qarşı birləşsin çağırışı - Gözlənti

Kreml strateji mövqelərini əldən verib - üç respublika "Qafqaz evi" ideyasını gerçəkləşdirə biləcəkmi?

başlanğıcı kimi təqdim edir. Cənubi Qafqaz artıq Moskvanın "arxa bağçası" deyil. Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan - hər biri öz yolunu seçməkdə qərarlıdır və bu yol Kremlə yox, suverenliyə, demokratik inkişaf modelinə və regional tərəfdaşlıqlara aparır. Rusiya isə bu realığı qəbul etmək əvəzinə, öz uğursuzluqlarını Qərbin üzərinə atmaqla məşğuldur.

Yeni Qafqaz düzəni artıq formalaşmaqdadır. Bu düzəndə hər bir ölkə öz milli maraqlarına uyğun şəkildə global və regional güclərlə balanslı əməkdaşlıq qurur. Rusiya isə bu düzənin tərkib hissəsi yox, getdikcə arxaikləşən və təcrid olunan bir akto-ru çevrilməkdədir. Bu isə Cənubi Qafqazda yeni siyasi səhifənin açıldığını və Moskva üçün həmin səhifənin artıq bağlandıığını göstərir.

Bəs Liparityanın çağırışları indiki realitə nə dərəcədə realdır? Gürcüstan da bu prosesə qoşula bilərmi?

Siyasi ekspert Ramiyə Məmmədova hesab edir ki, Rusiyanın Cənubi Qafqazda heç vaxt olmadığı qədər zəif dövrüdür. Onun sözlərinə görə, "Qafqaz evi" ideyası üçün geniş imkanlar açıqlır və hər üç dövlət bu fürsəti dəyərləndirə bilər: "Müharibə Rusiyanın strateji mövqelərini itirməsinə səbəb olmaqdadır. Rusi-

ya Qarabağdan, Qafqazdan, Suriyadan, hətta Liviyadan çıxmalı olub. Onun qayıdışı çətin olacaq, ya da illər lazım gələcək. Çünki burada söhbət təkə Rusiyanın bizim regionda zəifləməsindən gəlir, bölgədə digər güclərin varlığı nəzərə alınmalıdır. Yəni dünya nizamı dəyişir və artıq Çin belə Cənubi Qafqaza təsir edə bilər. Ona görə Rusiyanın hegemonluğu bitməkdədir və Cənubi Qafqazda dominantlığı itirib. Diqqət edin, Türkiyə, ABŞ, Avropa İttifaqı, Çin, İsrail, Britaniya Cənubi Qafqazda bu və ya digər şəkildə mövcuddur. Xüsusi vurğu ilə deməliyəm ki, Azərbaycanın güclü müttefiqləri var. Bu baxımdan, Rusiya regionda bu qüvvələrlə hesablaşmaq məcburiyyətində qalıb".

R.Məmmədova Ermənistan və Gürcüstanda Rusiyanın təsirlərinin tam azaldığını fikirləşir: "Ermənistan iri addımlar atır, amma hələ də hərbi və iqtisadi cəhətdən ruslar oradadırlar. Rusiyanın oradan tamamilə çıxması real deyil, lakin kifayət qədər təsirləri minimuma endirilə bilər. Gürcüstanda isə mövcud iqtidar Moskvaya yaxındır. Yeni ictimai rəy Rusiyanı dəstəkləmir. Ona görə Qafqazda sülh prosesi, kommunikasiyaların işə düşməsi integrasiyanı sürətlən-

dirəcək ki, Gürcüstan da təsiri olacaq. Tarixdə növbəti bir şans var ki, üç ölkə "Qafqaz evi" yaratsın. İndiki halda, Bakı ilə İrəvan keçmiş erməni diplomatın təbircə desək, bəli, birgə addımlayır, koordinasiyalı hərəkət edir. Bu da Rusiyadan uzaqlaşmayaq səbəb olur. Sanki bir sinxron siyasət var. Tiflis isə hələlik istisnadır. Lakin onun Avropa Birliyinə bu iki ölkədən daha əvvəl yaxınlaşması tezliklə yeni addımlar atmasına səbəb ola bilər. Bütün gedışat Azərbaycanla Ermənistanın addımlarından asılı olacaq. Qafqaz ölkələri Rusiyaya qarşı birləşmərlər, sadəcə, Kremlə bərabərhüquqlu yanaşma, normal iqtisadi əməkdaşlığın qurulmasını izah edirlər".

Təhlilçi Rusiyanın bu bölgədə mövqeyinin zəifləməsinə öz günahı sayır: "Moskva qonşuları ilə normal dostluq əlaqələri qurmaq istəmir, ətrafını təhdid etməklə nəzərdə saxlamaq niyyətindədir. Bu "ənənəvi" təzyiq siyasəti isə yürümür. Dünyada və regionda yeni nizam qurulmaqdadır, ölkələr müstəqil siyasət həyata keçirmək istəyirlər. Bu səbəbdən, Rusiya da öz siyasətinə yenidən baxmaq məcburiyyətindədir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan qarşıdan gələn seçkilərdə xalqın sülh və ya onun olmaması haqda qərar verməli olacağını qeyd edib. Bunu Ermənistanın hökumət başçısı avqustun 21-də jurnalistlər üçün keçirdiyi brifinqdə bildirib. Konstitusiyada dəyişikliklərə gəlincə, Paşinyan ehtiyac yaranarsa dəyişiklik haqda qərar veriləcəyini qeyd etdi.

“Əgər ratifikasiya prosesi zamanı Konstitusiya Məhkəməsi sülh sazişinin paraflanmasının Konstitusiyaya zidd olduğunu qərara alarsa, mən şəxsən konstitusiya dəyişiklikləri ilə bağlı təşəbbüs irəli sürəcəyəm. Hazırda buna dair düşünməyə ehtiyac yoxdur, amma bizdə yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsi gündəliyi var”, - deyər Paşinyan bildirdi.

Prezident İlham Əliyev ABŞ Prezidenti Donald Tramp-la görüşdən sonra mediaya açıqlamasında bildirib ki, Ermənistanın “ev tapşırığı” ki, Ermənistan Konstitusiyasında Azərbaycan ərazilərinə dair iddiaların davam etməsi səbəbindən bu gün sülh sazişinin imzalanması mümkün olmayıb.

Vaşinqtonda paraflanan sənədin əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bundan sonra Ermənistan və Azərbaycan arasında sülh sazişinin şərtlərinə heç bir dəyişiklik və əlavələr edilə bilməz. Yeni Ermənistanın razılaşdırılmış sənəddəki tapşırıqları icra etməsi vacibdir. Ermənistanın “ev tapşırığı”nın biri də Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirməsidir.

Paşinyanın brifinqdə son açıqlaması göstərir ki, Ermənistan referendumu hazırlaşır. Baş nazir Konstitusiya

Məhkəməsinə təsir edərək sülh sazişinə dair ziddiyyətlərin olduğu təsdiqlənsin və o da ümumxalq səsverməsi təşəbbüsü irəli sürsün? Bütün hallarda, Paşinyan yeni Konstitusiyanın qəbul edilməsinin gündəlikdə olduğunu açıqlayıb.

O zaman erməni baş nazir sonuncu “ev tapşırığı”nı tezliklə yerinə yetirə bilirmi?

YAP-çı deputat Naqif Həmzəyev “Yeni MİSAVAT”-a açıqlamasında Ermənistan konstitusiyasında dəyişikliklərin gələn ilin sonlarına doğru ola biləcəyini vurğuladı: “Paşinyanın brifinqində etdiyi açıqlamalar gerçəkdən də referendum niyyətindən xəbər verir. Ermənistan Baş naziri əvvəllər “milli referendum” keçirilməsi barədə bəyanat verib, lakin hələ ki, konkret tarix və ya dəyişikliklərin məzmunu açıqlanmayıb. Konstitusiya dəyişikliyinin zəruriliyi barədə Azərbaycan Ermənistanın konstitusiyasında ərazi iddialarına yönəle bilən müddəaları çıxarmaq tələb edir. Bu məsələ sülh razılaşmasının ratifikasiyası üçün həlledici əhəmiyyət daşıyır. “Ev tapşırığı”nın icrasına gəlincə, yeni konstitusiya səs verənlərin çoxluğunun dəstəyini və bütün seçicilərin 25 faizinin səsini almalıdır. Bu da çətin keçiləcək mərhələdir.

Paşinyandan referendum anonsu - “ev tapşırığı” başlanır

Erməni baş nazir Konstitusiya dəyişikliklərini istisna etmədi; İrəvan Bakının sonuncu tələbini yerinə yetirməyə çox yaxındır



Zəngəzur dəhlizi 32 kilometrlik məsafədə ayrılmış Azərbaycanın Naxçıvan ilə əlaqə yaradacaq, Azərbaycan-Türkiyə əlaqələrini gücləndirəcək. Paşinyan, çox güman ki, 2026-cı ildəki parlament seçkilərinə qədər

konstitusiya dəyişikliyi təxirə salacaq və referendum 2026-cı ilin sonunda keçirilə bilər. Beləliklə, Paşinyanın “ev tapşırığı”nı tezliklə yerinə yetirə biləcəyi şübhəlidir.

“Təxris Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Maarifləndir-

mə” İctimai Birliyinin sədri, hərbi təhlilçi Emin Həsənlil Ermənistanın prosesi uzatmaq imkanlarının tamamilə tükəndiyini söylədi: “Paşinyan konstitusiya dəyişikliyi mütəlakə etməlidir, başqa yolu yoxdur. Son proseslər onu

göstərir ki, Ermənistan 44 günlük müharibədən sonra Azərbaycanın şərtlərini qəbul etmək məcburiyyətindədir. Hansı şərti qəbul etməyibse, sonda onu həyata keçirməyə məcbur qalıb. Azərbaycan regionda, Azərbaycan-Ermənistan arasındakı danışıqlarda, Cənubi Qafqazda gedən proseslərdə diktə edən tərəfdir. Biz qalib ölkəyik. İrəli sürülən şərtlər də beynəlxalq hüquq normalarına tam şəkildə uyğundur. Ermənistanın hazırkı konstitusiyası ilə sülh sazişini imzalamaq olmaz. Bu həmin konstitusiyaya zidd olar. Ortada həm də qondarma soyqırım iddiası var. Bir sözle, iki qardaş ölkəyə qarşı düşmənçilik mövqeyindən çıxış edən iddiaların mövcud olduğu dövlət konstitusiyası dəyişdirilmədən sülh müqaviləsindən söhbət gedə bilməz. Nə ki, ATƏT Minsk qrupu tarixin arxivinə yuvarlandı, eləcə də, Ermənistanın mövcud konstitusiyasında yer alan ərazi iddiaları zibilliyə atılmışdır. Ermənistan yeni dövrə qədəm qoymalı, Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətləri normalaşdırmalıdır. Eyni zamanda, Paşinyanın özünün də dedi ki, sülh şəraitində yaşamağa öyrəşməlidir.”

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni MİSAVAT”

Pezeşkiana hücumlar başladı - Onu qorumalıyıq mı?

İranda rejimə bağlı qüvvələr türk prezidentə İsrail “agenti” iftirası atırlar; **Azər Həsərət:** “Azərbaycan olaraq onun xərclənməsinə imkan verməməliyik”



Iran parlamentinin nümayəndəsi Kamran Qəzənfəri qalmaqallı açıqlaması ilə gündəmə gəlib. Deputat iddia edib ki, prezident Məsud Pezeşkianın İsrailə əlbir olduğunu sübut edən sənəd və dəlillər mövcuddur. MİSAVAT.com xəbər verir ki, Qəzənfərinin sözlərinə görə, Pezeşkianın əsas məqsədi “İrانی zəiflətmək və məhvə aparmaq, eyni zamanda, İsrailin süqutunun qarşısını almaqdır”. Bu fikirlər ölkənin siyasi dairələrində və mediada geniş rezonans doğurub.

Məsələ ilə bağlı yayılan xəbərlərdə qeyd olunur ki, İran parlamentindəki mühafizəkar qanad Azərbaycan türkü olan Pezeşkianı uzun

müddətdir hədəf alır və onu Qərblə, xüsusilə də ABŞ və İsrailə yaxınlaşmaqda ittiham edir. “Intelligence Online”-un təhlillərində vurğulanır

ki, bu cür iddialar hakimiyyət daxilində siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə olunur.

Ekspertlər hesab edirlər ki, bu iddialar realıqdan çox siyasi mübarizənin ritorikasına xidmət edir. Çünki Pezeşkianın prezidentliyi dövründə İranın daxili və xarici siyasətində ciddi ziddiyyətlər ortaya çıxıb, onun daha yumşaq xətt yürütməsi isə sərt xətt tərəfdarlarının etirazına səbəb

olur. Hazırda Tehranda bu ittihamların ətrafında ciddi siyasi qalmaqal davam edir və Pezeşkian tərəfdarları iddiaları əsassız və böhtan kimi dəyərləndirirlər.

Yeri gəlmişkən, bu yaxınlarda İran prezidenti Azərbaycan-İsrail əlaqələrinin yüksək səviyyədə olmasının günahını öz ölkəsində görmüşdü. Pezeşkian bildirmişdi ki, qonşu olaraq Azərbaycanla düzgün münasibət qura bilməyiblər.

O, Azərbaycanın İran üçün “qardaş və qohum” olduğunu bəyan edərək, iki ölkə arasında əlaqələrin qurulmamasında əsas məsuliyyətin Tehrana məxsus olduğunu açıq şəkildə etiraf edib. “Azərbaycan bizim qohumumuz və qardaşımızdır. Necə olur ki, biz ünsiyyət qura bilmirik, amma İsrail bacarır? Əgər ünsiyyət qura bilməmişkən - günah bizdədir!”, - deyər Pezeşkian bildirib.

Bu mövqedən çıxış etmiş azərbaycanlı prezidentə indicəcasus ittihamları və təzyiqlər varsa, biz Pezeşkianı qorumalıyıq mı? İrandakı dini rejimə bağlı qüvvələr niyə onu İs-

rail “agenti” çıxarmağa çalışırlar?

Siyasi şərhçi Azər Həsərət “Yeni MİSAVAT”-a bildirdi ki, hər şeydən öncə Pezeşkian elm adamıdır, alimdir, özü də kifayət qədər təcrübəlidir: “Elm adamı olduğu üçün də dinin bəzi xurafat tələflərini ayırd edə bilir. Ayırd edə bildiyinə görə də İranı idarə edən fars rejiminin ölkəni bərbad günə qoymasının fərqi vardır. Bunun üçün də Pezeşkian dünyaya açılmaq, özəlliklə də qonşularla, Azərbaycanla yaxın münasibətlər qurmağın tərəfdarıdır. O bunu təkcə türk olduğu üçün etmir. Adam ağılla hərəkət edir və bir açılış etmək istəyir. Təbii ki, bu açılış zamanı da Azərbaycanla münasibətlərin yaxşılaşmasına şərait yaratmaq istəyir. Bu isə fars-molla rejiminin üreyincə deyil”. A.Həsərin fikrincə, İrandakı rejimin çöreyi cəfəngiyatdan, fanatizmdən çıxır: “Fanatizmdən çöhrək qazanan rejim təbii ki, elmlə hərəkət edən prezidentə belə başlı-başına buraxmaz. Ona görə də Pezeşkianə dərli olmayan böhtanlar atırlar. Onun İsrail agentliyi olması kimi absurd iftiralar

belə çəkinmirlər. Məqsəd bu cür cəfəng iddiaları ortaya atıb İran əhalisini ona qarşı qaldırmaq istəyirlər”.

Siyasi şərhçi hesab edir ki, belə bir mərhələdə Azərbaycan olaraq, Pezeşkianın xərclənməsinə imkan verməməliyik: “Çünki illər sonra nəhayət ki, İranda Azərbaycan dövlətinin danışa biləcəyi bir prezident var. Bu prezidentlə biz ikitərəfli münasibətlərin normal məcraya yönəldilməsinə nail ola bilərik. Əks təqdirdə bizi yenə də uzun illər davam edən İran-Azərbaycan qarşıdurması, narahatlıqlar, narazılıqlar gözləyir. Əlbəttə ki, bunu da biz arzu etmirik. Sözümlə canı odur ki, Pezeşkiana böhtan atılır və bu böhtana həm də Azərbaycan Respublikasını ortaqlıqlar. Və təbii ki, ona atılan böhtanla əslində həm də Azərbaycanın üzünə gəlirlər. Belə bir şəraitdə Məsud Pezeşkiana Azərbaycan ən azından mümkün olan dəstəyi verməlidir. Mən demirəm ki, təmtəraqla, hay-küylə dövlət səviyyəsində bu məsələlərə müdaxilə edilməlidir. Ən azından ictimai rəylə məşğul olan adamlar bu məsələlərdə gerçəkliyi gün üzünə çıxarmalıdır”.

□ **Elibar SEYİDAĞA,**
“Yeni MİSAVAT”

Avqustun 20-də zəhərlənmə şübhəsilə 24 nəfər (9-u kişi, 15-i qadın cinsli olmaqla) Şəmkir Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının Təcili yardım şöbəsinə hospitalizasiya olunub. Bu barədə TƏBİB-dən məlumat verilib. Qeyd olunub ki, onlardan 14-ü azyaşlıdır: “Müraciət edənlərin hər birinə zəruri tibbi xidmət göstərilib. Vəziyyətləri qənaətbəxş qiymətləndirilən şəxslər ambulator müalicə üçün evə buraxılıb”. İlk məlumata görə, zəhərlənmə döndərdən qaynaqlanıb.

Eyni gündə Tovuz rayonunda qidadan zəhərlənmə olub. Hadisə rayonun Əyyublu kəndində baş verib. Həmin şəxslər Tovuz rayon Mərkəzi Xəstəxanasına çatdırılıb. 2021-ci il təvəllüdlü Ramil Tağıyev, onun qardaşı 2024-cü il təvəllüdlü Kamal Tağıyev, həmçinin 2002-ci il Nurtac Tağıyeva və 2010-cu il təvəllüdlü Eltac Tağıyevin döndərdən zəhərləndiyi ehtimal olunur. İyun ayında da Tovuzda döndərdən zəhərlənmə olmuşdu.

Son dövrlərin kütləvi probleminə çevrilmiş qida zəhərlənməsi, xüsusilə döndərdən zəhərlənmə, ictimai sağlamlıq üçün ciddi təhlükə yaratmaqdadır. Demək olar ki, döndər satılan yerlərin əksəriyyətində heç bir gigiyenik normalar gözlənilmir. Ətin hardan, necə alındığı tam aydın deyil, istifadə olunan digər ərzaqların təmizliyi və keyfiyyəti

mü, yaxud qaydaların sərtləşdirilməsinin zamanıdır?

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov “Yeni Müsavat”-a qeyd edib ki, qida zəhərlənmələri bütün dünyada mövcuddur: “Təəsüf ki, Azərbaycan da bu məsələdən kənarda qalmır. Əgər Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin rəsmi statistikasına baxsaq, görürük ki, Azərbaycanda zəhərlənmə halları dünya göstəricilərindən 1400 dəfə az göstərilir. Bu isə real mənzərəni əks etdirmir. Çünki mediada yayılan xəbərləri nəzərə alsaq, əslində, göstəricilər beynəlxalq statistikalara uyğun gəlir.

Problemin əsas səbəbi ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda istehlakçı hüquqları məsələsi bərhad vəziyyətdədir. Təsədüfi deyil ki, bu ilin 3 martında Milli Məclisdə Ombudsman Aparatının 101 səhifəlik illik hesabatı dinlənildi.

Həyatımızı zəhərə döndərən döndər - total yoxlama zamanıdır

Paytaxtda və bölgələrdə bir sıra döndərxanalar kütləvi zəhərlənmə məntəqələrinə çevrilib; antisanitar şərait bərhad, qidaların mənşəyi naməlum...; mütəxəssislər AQTa-ya səslandı

yəti vacib olsa da, kifayət qədər təsirli deyil. Onlar mütəxəssislərdə yoxlamalar aparılır, amma elə bir rəsmi sənəd ortaya qoymurlar ki, istehlakçı həmin sənədi görüb əmin olsun: bu obyektə AQTa nəzarət edir. Məsələn, döndərxanalarda divardan asılan sənədlərin doğrudan da həmin obyektə bəşirilən döndərlərə aid olub-olmadığını heç kim bilmir. Çox vaxt rəsmi kağız başqa yerdən alınır, amma əməldə öz bildiklərini edirlər.

Mütəxəssis qeyd edib ki, döndərdən zəhərlənmənin səbəbi çox az hallarda ətin özündən qaynaqlanır: “Doğrudur, toyuq əti tez xarab olur, buna görə də risklidir. Amma mal əti xarab olanda kəskin qoxu verir, rəngi dəyişir, hətta pişik belə ona yaxın durmur. Əsas problem isə digər komponentlərlə - mayonez, ketchup və digər əlavələrlə bağlıdır. Bundan başqa, döndər bir gün əvvəl hazırlanıb ertəsi gün satışa çıxarılanda artıq yoluxma mənbəyinə çevrilir. Deməli, ciddi



Yay istisi çəkilir, bazarlarda qiymətlər qalxır

Payız yaxınlaşdıqca bazarlarda və meyvə-tərəvəz dükanlarında qiymətlərin artması müşahidə olunur. Yay mövsümündə bolluq səbəbilə nisbətən ucuz satılan məhsullar indi getdikcə bahalaşır. **Musavat.com** əməkdaşı satıcıların fikirlərini öyrənib.

Satıcılar deyiblər ki, qiymət artımı artıq başlayıb. İndi Rusiya sərhədi bağlayıb, ərazisinə tək-tük pomidor dolu maşını buraxır. Bu da ölkədə pomidor bolluğu yaradıb, ona görə də qiymət 40-50 qəpiyə qədər düşüb. Bir azdan pomidorun qiyməti qalxmağa başlayacaq, qışda yenə 4-5 manata qədər qalxacaq. Xiyar bir neçə gün əvvələ qədər 80 qəpik - 1 manat idi, indi 1 manat 50 - 1 manat 80 qəpik arası olacaq. Meyvələrdən alma və armudun qiyməti indi 1 manat 70 qəpik - 2 manat arasında dəyişir. Bir azdan 3 manatdan da çox olacaq.

Satıcıların sözlərinə görə, məhsul bolluğu azalır, ona görə də qiymətlər qalxır. Yay fəslində kənd təsərrüfatı məhsullarının bazara çıxışı çox olduğu üçün qiymətlər aşağı idi. İndi isə məhsul azaldığından həm təklif azalır, həm də daşınma və saxlama xərcləri artır. Bəzi satıcılar hətta xəbərdarlıq edirlər ki, sentyabr ayından etibarən qiymətlərin ikiqat artması gözlənilir. Onların fikrincə, xüsusilə pomidor, xiyar, bibər kimi gündəlik tələbat məhsulları payızda daha da bahalaşacaq. Hazırda isə həm satıcılar, həm də alıcılar vəziyyətdən narazıdır. Satıcılar məhsulu baha aldıkları üçün baha satmağa məcbur olduqlarını desələr də, alıcılar qiymət artımının ailə büdcəsinə əlavə yük yaratdığını bildirirlər. Alıcıların bir neçəsindən bu barədə soruşduq cavabları isə ürək açan olmadı. Əksəriyyəti qiymətlərin cəlbəliyinə uyğun olmadığını bildirdi: “Əvvəllər 20 manata həftəlik bazarlıq edirdim, indi isə eyni məhsulları almaq üçün ən azı 50-60 manat xərcləməli oluram. Maaşımız artmır, amma qiymətlər hər gün qalxır. Ən çox da gündəlik lazım olan tərəvəzlər bizi çətin vəziyyətdə qoyur”.

■ **Sultan MƏMMƏDLİ,**
Musavat.com



tinə heç kim cavabdehlik daşımır. Adətən, döndərdən zəhərlənmələr onun hazırlanmış et, toyuq səbəb olur. Qidanın saxlanması və hazırlanma qaydası olduqca vacibdir. Zəhərlənmə ətin keyfiyyətindən və saxlanma müddətindən, eləcə də, şəraitindən irəli gəlir. Buna da AQTa nəzarət edir. Döndərdən zəhərlənmələr qida infeksiyasına aiddir. Zəhərlənmə zamanı əsas şikayətlər mədə-bağırsaqda diskomfort, ağrılar, köp, ürəkbulanma, qusma, bədən temperaturunun qalxmasıdır. Hətta nəzarət olmazsa, insan huşunu itirə bilər və vəziyyət progressiv olaraq pozulur.

Həyatımızı zəhərə döndərən döndərdən zəhərlənmələrin belə kütləvi hal almasının səbəbi nəzarətsizlikdirmi? Ölkədə saysız-hesabsız döndərxanalar var, onların hamısını yoxlamaq mümkündür-

Mən də həmin iclasda iştirak edirdim. Təəccüblüdür ki, bir dəfə də olsun “istehlakçı” sözü işlədilmədi. Yəni istehlakçı hüquqları insan hüquqlarının tərkib hissəsi kimi qəbul edilmir. Halbuki o günlərdə 15 nəfər spirtli içkidən zəhərlənərək həyatını itirmişdi.

İstehlakçı hüquqlarının insan hüquqlarının bir parçası kimi qəbul edilməməsi, üstəlik bu sahədə qanunun 1991-ci ildən bəri dəyişdirilməməsi vəziyyəti daha da ağırlaşdırır. Baxmayaraq ki, prezidentin fərmanı ilə illər boyu İqtisadiyyat Nazirliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən Antiinhisar və Bazar Nəzarəti Xidməti bu ilin fevralında Prezident yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinə çevrildi, amma real nəticə yoxdur.

Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTa) fəaliyyəti

Daha bir məsələ də var: AQTa-da cəld yoxlama sistemi yaradılmalıdır. Hazırda qurum yoxlamaya gedəndə əvvəlcədən sahibkarı xəbərdar edir. Bu isə artıq təsirini itirir. Bu məsələlər Agentliyin əsasnaməsində əksini tapmalıdır. Nə qədər ki, bu sahədə islahatlar aparılmayıb, qida zəhərlənmələri davam edəcək.

Təsədüfi deyil ki, bir neçə il əvvəl Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsi regionlardan Bakıya eşşək əti və xəstə heyvan ətinin daşınmasını ifşa etdi, bu işlə məşğul olan şəxsləri həbs etdi. Deməli, real nəticə yaradan ən ciddi tədbirləri məhz bu qurum görmüşdü. Mən hesab edirəm ki, həmin quruma daha geniş səlahiyyətlər verilməlidir ki, bu sahədə daha fəal fəaliyyət göstərə bilsinlər”.

şəkildə nəzarət olunmalıdır ki, dündəndən qalan döndərlər satışa çıxarılmınsın, dərhal atılsın”.

Qida mütəxəssisi İlkin Şirinov qeyd edib ki, döndərlərlə bağlı dəfələrlə danışılıb, döndərxanaların vəziyyəti barədə dəfələrlə xəbərdarlıq edilərsə də, istehlakçılar - müştərilər yenə də öz sağlamlıqlarını bilərəkdən riskə atırlar:

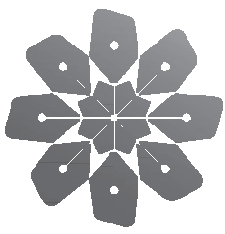
“Bu gün fəaliyyət göstərən döndərxanaların əksəriyyətinə elementar gigiyena qaydaları belə gözlənilmir. Məsələn, bir çox yerlərdə əlləri yumaq üçün su yoxdur, sabun yoxdur. Bu, acı bir reallıqdır. Əgər monitoring aparılarsa, görürük ki, döndərxanaların böyük hissəsində soyutma sistemi, soyuducu da yoxdur. Belə olan halda ortaya ciddi sual çıxır: risk qrupuna aid olan qidalar - sosuslar, ketchuplar, mayonezlər, toyuq əti hansı şəraitdə saxlanılır, onların təmizliyi necə izlənilir? Məlumdur ki, xüsusilə to-

yuq əti tez çirkənlir və bakteriyaların çoxalması üçün əlverişli mühit yaradır. Üstəlik, keyfiyyətsiz, baytarlıq nəzarətindən keçməyən ət döndərlərdə istifadə ediləndə, bu, bərbad zəhərlənmə riski yaradır. Belə hallar mütəmadi təkrarlansa, isə kütləvi zəhərlənmələr qaçılmaz olur”.

Mütəxəssis qeyd edib ki, döndərxanaların əksəriyyəti ciddi nəzarətdən kənar fəaliyyət göstərir: “Hazırda döndərxanalardakı özbaşınalıqlar, antisanitar şərait insanların sağlamlığını ciddi təhlükə altına qoyur. Çox vaxt çalışanla-

n tibbi müayinədən keçməsi məsələsi də diqqətdən kənarda qalır. Əksəriyyətinin həkim arayışı yoxdur. O halda sual yaranır: döndərxanaların fəaliyyətinə nəzarət mexanizmi necə tənzimlənir, hansı şəraitdə işləmələrinə kim məsuliyyət daşıyır? Digər bir məsələ də toyuq ətinin qiyməti ilə bağlıdır. Əgər bazarda toyuq əti 6-7 manata satılırsa, 1 manata təklif edilən döndərin tərkibi nədən ibarətdir? Təbii ki, burada ucuz, keyfiyyətsiz ətərin istifadəsi məsələsi ortaya çıxır”.

■ **Halidə GƏRAY,**
“Yeni Müsavat”



**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanda daşınmaz əmlakın rəsmiləşdirilməsi istiqamətində kiçik və orta sahibkarlığın, sığorta, bank sisteminin və digər sektorların inkişafına təkan verə biləcək proses qeydə alınmaqdadır. Son iki onillikdə ölkədə mülkiyyət hüquqları ilə bağlı ən böyük problemlərdən birinə çevrilən qanunsuz tikililər məsələsinin həlli bir neçə il ərzində aparılan işlər yekunlaşmaq üzrədir.

İndiyədək Prezident fərmanları ilə hüquqi bazaya edilən dəyişikliklər ölkə üzrə 600 minə yaxın olduğu bildirilən sənədləşməmiş tikililərin rəsmi qeydiyyatı sahəsində xeyli irəliləyişlərə səbəb olub. İndi isə hökumət müxtəlif obyektlərin (su, elektrik, qaz, dəmiryol və sair) mühafizə zolaqlarında yerləşən sənədsiz tikililərlə bağlı real addımlar atmağa hazırlaşır. Dünya Bankı Qrupunun "Business Ready" hesabatının "Biznesin yerləşdiyi yer (əmlakın qeydiyyatı və icarəsi)" indikatoru üzrə Biznes mühiti və beynəlxalq reytinglər üzrə Komissiya tərəfindən təsdiqlənən 2025-ci il Yol Xəritəsinə əsasən bu ayın sonuna qədər Azərbaycanda özbaşına tikintilərlə bağlı mövcud vəziyyətin nizamlanmasını nəzərdə tutan normativ hüquqi akt layihəsi və digər əlaqəli sənədlər aparılmış təhlillər əsasında hazırlanaraq aidiyyəti üzrə təqdim olunacaq. Sənədə əsasən, bu ayın sonunadək mənzil mülkiyyətçisi qismində çıxış edən əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin mənzilin yerləşdiyi torpaq sahəsinə münasibətdə hüquqlarının tənzimlənməsi ilə bağlı qanunvericiliyin təkmilləşdiril-

məsinə dair təkliflər hazırlanacaq.

Bundan başqa, torpaq icarəsi ilə bağlı mübahisələrin məhkəmədənə nəzarətə keçməsi üçün arbitraj mexanizminin tətbiqini stimullaşdırmaq məqsədilə müvafiq təhlillər aparılacaq və zərurət olduqda nəticələr əsasında təkliflər veriləcək.

Yol xəritəsinə görə, beynəlxalq təcrübə və müasir texnoloji həllər nəzərə alınmaqla mühafizə zolağında yerləşən daşınmaz əmlakların qeydiyyatından imtina hallarının azaldılması və qanunmüvafiq tənzimləmənin aparılması məqsədilə magistral boru kəmərlərinin, yüksək gərginlikli elektrik şəbəkələrinin, neqliyyat infrastrukturunu obyektlərinin, suların və digər mühafizə zonalarının hüdudlarının dəyişdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması nəzərdə tutulub.

Yol Xəritəsində qeyd edilib ki, cari ilin 1 sentyabr tarixinə qədər "Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Kadastro" informasiya sisteminin, habelə sistem üzrə nəzərdə tutulan altsistemlərin Texniki tapşırıq sənədinin hazırlanması, "Daşınmaz Əmlakın Elektron Reyestri və Ka-

İqtisadiyyat

ÜSAVAT
N 149 (8759) 23 avqust 2025



Minlərlə qanunsuz tikili sənədləşdiriləcək - Yeni gəlişmə Mühafizə zolaqlarının hüdudlarının azaldılması nəyə gətirib çıxara bilər?

dastrı" informasiya sistemində inteqrasiya edilməsi məqsədilə ərazi qeydiyyat orqanlarının arxivlərində saxlanılan daşınmaz əmlakın qeydiyyatı üçün əsas olan sənədlərin tam rəqəmsallaşdırılması və aralıq məlumat bazasının yaradılmasına dair Texniki tapşırıq sənədinin hazırlanması planlaşdırılır.

Qeyd edək ki, qeyri-rəsmi hesablamalara əsasən neftli ərazilər də daxil olmaqla, mühafizə zonalarında aparılan tikintilərin sayı 350-400 min arasında dəyişir. Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin rəis müavini Rüstəm Şahbazov

Milli Məclisdə verdiyi məlumata görə, artıq neft kontraktlarının əhatə etdiyi və mühafizə zolaqlarında yerləşən sənədsiz tikililərlə bağlı qanun layihəsi hazırlanır: "Qanun layihəsi hazırlanması üçün işçi qrupu yaradılıb. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti, Abşeron Rayon İcra Hakimiyyəti, Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti, Ədliyyə Nazirliyi, Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsindən olan işçi qrupu qanun layihəsinin üzərində işləyir".

Yol Xəritəsindən isə aydın olur ki, digər mühafizə zonalarındakı tikintilərlə bağlı

da işlər başlanıb. Burada əsas diqqəti cəlb edən məsələ mühafizə zonalarının hüdudlarına yenidən baxılması imkanındır. Belə ki, Nazirlər Kabinetinin 23 fevral 2005-ci il tarixli Qərarı ilə dəmir yolunun mühafizə zonasının eni sahələrdə 24 metr, stansiyalarda isə ən azı 50 metr təşkil edir.

Bundan əlavə, "Elektroenergetika haqqında" yeni qanunun qəbulu ilə bağlı elektrik ötürücü xətlərinin mühafizə zonalarına dair yeni tələblər müəyyənləşib. Nazirlər Kabinetinin 2024-cü il 16 may tarixli 261 nömrəli qə-

rarı ilə təsdiq edilən "Elektrik şəbəkələrinin mühafizə zonalarının ölçüləri və həmin ərazilərdə təsərrüfat işlərinin aparılmasına dair tələblər"ə əsasən elektrik şəbəkələrinin mühafizə zonalarının ölçüləri elektrik verilişi xətlərinə münasibətdə izolyasiyasız naqillli hava elektrik verilişi xətləri üçün gərginliyi 1000 voltadək hava elektrik verilişi xətləri üçün - 2 metr; 1-20 kV-luq hava elektrik verilişi xətləri üçün - 10 metr; 35 kV-luq hava elektrik verilişi xətləri üçün - 15 metr; 110 kV-luq hava elektrik verilişi xətləri üçün - 20 metr; 150-220 kV-luq hava elektrik verilişi xətləri üçün - 25 metr; 330-500 kV-luq hava elektrik verilişi xətləri üçün - 30 metr müəyyən olunub.

Elektrik şəbəkələrinin mühafizə zonalarının ölçüləri elektrik verilişi xətlərinə mü-

nasibətdə özünüdaşıyan izolyasiyalı naqillli hava elektrik verilişi xətləri üçün ölçülər müvafiq olaraq 1 metr; 2 metr; 4 metr və 6 metr təyin edilib.

Xüsusilə Bakı şəhərində elə ərazilər var ki, elektrik enerjisi xəttinin mühafizə zolağının 3-4 metr azaldılması yüzlərlə evin, obyektin rəsmiləşdirilməsi üçün hüquqi əsas yarada bilər. Bu isə həmin ev və obyektlərin qanuni proseslərə, o cümlədən sığorta, girov qoyulma, kreditləşmə və sair sahələrdə inkişafa gətirib çıxara bilər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKIT

“Delta Telekom”a kiber zərbə - təsadüf, yoxsa?

İKT üzrə ekspert Osman Gündüz ölkənin əsas internet magistral operatorlarından olan “Delta Telekom”a qarşı son günlərdə həyata keçirilən kiberhücumla bağlı diqqətçəkən açıqlama verib.

Musavat.com bildirir ki, onun sözlərinə görə, bu hücum heç də sadə texniki insident kimi qiymətləndirilə bilməz və Azərbaycanın kritik infrastrukturuna qarşı yönəlmiş ciddi risk daşıyır:

“Ötən gün ölkənin əsas magistral operatorlarından olan Delta Telekom-a qarşı kiberhücum baş verdi. İlk baxışdan adi texniki problem təsiri bağışlasa da, bu hadisə sıradan bir hal kimi qiymətləndirilə bilməz.

Adətən DDoS hücumları kiçik qurumlara qarşı adi kiber insident hesab olunur. Amma böyük şirkətlərə, xüsusən də magistral provayderlərə qarşı yönəlmiş hü-



cumların məqsədyönlü və si-farişli olma ehtimalı daha yüksəkdir.

Fikrimizcə, ötən gün baş verən hücum da Azərbaycanın kritik infrastrukturuna yönəlmiş ciddi risk kimi dəyərləndirilməlidir.

Mümkündür ki, bu addımı hansısa maraqlı tərəflər və ya xarici dövlətlərə bağlı kiber qruplar həyata keçirib. Hücumun mənbəyi ilə bağlı şübhələr də bunu deməyə əsas verir, ötən gün bu haqda şübhələrimi qeyd etmişəm.

Qanunvericiliyə görə kritik qurumların siyahısı qapalıdır. Amma “kritik infrastruktur” anlayışına diqqət yetirdikdə məhz “Delta Telekom”un ilk növbədə bu tip qurumlara aid olduğu aydın görünür. Çünki ölkənin əsas

strateji müəssisələrinin, dövlət və maliyyə sektorunun internet təminatının böyük hissəsi məhz bu magistral üzərindən keçir.

Bu fakt ötən günkü hücumun təsadüfi olmadığını göstərir.

Xüsusən də dünyanın qarışdığı indiki zamanda, ölkələr arasında qarşılıqlı fiziki və kiberhücumların artdığı, geosiyasi vəziyyətin gərginləşdiyi bir zamanda belə bir hadisənin baş verməsi çox düşündürücüdür.

Son illərdə Azərbaycanda kritik infrastrukturun təhlükəsizliyi istiqamətində mühüm addımlar atılıb: qanunvericilik qəbul edilib, səlahiyyətlər dəqiqləşdirilib (DTX və XRTDX), DTX-da Milli Kibertəhlükəsizlik Mərkəzi yaradılıb, kadr hazırlığı aparılıb, qurumlar üçün metodik tövsiyələr və təlimatlar hazırlanıb və s.

Çox güman ki, ötən gün hücumun fəsadlarının qısa zamanda aradan qaldırılması

da məhz bu görülmə işlərin nəticəsidir”.

Ekspert növbəti mərhələdə aşağıdakı addımların atılmasının vacibliyini qeyd edib:

“Fikrimcə, hücumun mənbəyinin və məqsədinin tam araşdırılması çox vacibdir.

Daha güclü anti-DDoS sistemləri qurulmalıdır, internet infrastrukturunda alternativlərin çevikliyi və dayanıqlılığının artırılması təmin edilməlidir, kritik qurumlarda dayanıqlıq testləri müntəzəm keçirilməlidir və s.

Düşünmək olar ki, maraqlı tərəflər bu hücumla bəlkə də, ölkənin kritik infrastrukturunun dayanıqlılığını “yoxlamaq”, test etmək istəyiblər.

Bu isə ciddi xəbərdarlıqdır.

Odur ki, Azərbaycanın rəqəmsal suverenliyinin daha da möhkəmləndirilməsi hər günün əsas məsələlərindən biri olmalıdır”.

**Xalidə GƏRAY,
“Yeni Müsavat”**

Su təchizatındakı fasilələr səbəbindən Bakı sakinlərinin 52%-dən çoxu fərdi su çənələrindən istifadə etmək məcburiyyətindədir. Bu barədə Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin keçirdiyi sorğu ilə bağlı məlumat deyilir.

Bildirilir ki, paytaxtın bütün inzibati ərazi dairələri üzrə 390 təsərrüfatların iştirak etdiyi araşdırmanın nəticələrinə görə, respondentlərin 56 faizi gündəlik, 39,3 faizi qrafik üzrə, 4,7 faizi isə evlərinə ümumiyyətlə su verilmədiyini bildirib (Report).

Bununla yanaşı, respondentlərin 62,8 faizi suyun təzyiqindən razı, 36,3 faizi isə narazı olduğunu söyləyib. Su təchizatında yaranan fasilələrlə əlaqədar sakinlərin 52,1 faizi anbar üçün fərdi çənələrdən və ya hovuzlardan, 38,8 faizi isə nasoslardan istifadə edir.

Suyun keyfiyyəti ilə bağlı fikirlər isə demək olar ki, bərabər bölünüb: respondentlərin 46,4%-i keyfiyyətdən razı, 48,2%-i isə narazı olduğunu bildirib.

Bəs paytaxtın su problemi nə vaxt bitəcək? Çənələr nə vaxt tam yığışdırılacaq? Vaxtilə Xəzərin suyunun içməli suya çevirməklə bağlı bir layihə var idi. Müəssisə tikiləcəkdi. Hərçənd o da deyilirdi ki, bu üsulla alınan içməli su baha başa gələ bilər. Onun aqibəti necə oldu?

İstehlakçı hüquqlarının müdafiəçisi Eyyub Hüseynov mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə fikirlərini bölüşüb:

"İnsanlar bilməlidirlər ki, biz gələcəyin su qıtlığı dövrünün ən yaxşı çağlarını yaşayırıq. Dünyada su ilə bağlı problemlər getdikcə daha da artacaq. Mən 8 il əvvəl Dünya Su Konqresinin üzvü olmuşam və orada insanların su-

Paytaxtın "əbədi" problemi - Sakinlərin 52%-i hələ də...

Ekspert deyir ki, su ilə bağlı problemlər getdikcə daha da artacaq, çünki...



yun dəyərini lazımınca qiymətləndirmədiklərinin şahidi olmuşam. Çox sayda təqdimatlara baxdıqdan sonra məşinimi su ilə yudurtmaqdan imtina etmişəm. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən avtomobil yuma məntəqələrinin bağlanması üçün daim səy göstərirəm. İlk olaraq deyim ki,

aidiyyəti qurum rəhbərliyinə dəfələrlə müraciət etmişəm - təklif etmişəm ki, suyun təkrar istifadəsinə üstünlük verilsin. Təəssüf ki, bu təkliflərim nəzərə alınmayıb".

Ekspert qeyd edir ki, əhalinin sudan israfçılıqla istifadə etməsinin qarşısı alınmalıdır: "Bunun üçün yuyucu vasitələr istehsal

edən şirkətlərlə də danışıqlar aparılmalıdır. Məsələn, şampunları elə hazırlayırlar ki, yağ kimi bədənə yayılır və nəticədə insanlar onu təmizləmək üçün daha çox su sərf etməyə məcbur qalırlar. Mən Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində - Xaçmazda, Kür çayında, Ceyranbatan su anbarında moni-

torinqlər aparmışam və dünya ölkələri ilə müqayisələr etmişəm. Suyun təmizlənməsi səviyyəsi orta vəziyyətdədir. Düzdür, dünya təcrübəsində bioloji testlər tətbiq olunur - su mənbələrində yaşayan heyvanların bədənində elektrodlar yerləşdirilir və bu elektrodlar suyun tərkibindəki dəyişiklikləri kosmik rabitə vasitəsilə mərkəzi serverə ötürür. Suda yaşayan heyvanlar hansısa kritik vəziyyətlə üzləşəndə, alimlər bu dəyişiklikləri araşdırırlar. Azərbaycanda hələ bu cür bioloji tədqiqatlar aparılmısa da, Bakıda verilən su kifayət qədər təmizlənir.

Lakin biz bir məsələni unuduruq - Bakıdan 120 kilometr kənarda insanlar kanal suyunu istifadə edir. Bəzən bu su qurbağalı, tısbağalı olur. Azərbaycanın su ilə əhatə olunması bir faktır. Əhalinin su ilə davranışı isə çox zaman mədəniyyətsiz səviyyədədir. Bundan əlavə, ölkədə texniki su istifadəsi sistemi mövcud deyil. Yağış sularının toplanması isə demək olar ki, yoxdur.

Suyun fasilələrlə verilməsi də yolverilməzdir. İstehlakçılar haqlı olaraq tələb edir ki, onların su tələbatı tam şəkildə ödənilsin. Çünki "İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Qanuna əsasən, bazar da hökmran mövqə tutan şirkətlər istehlakçıları fasiləsiz su ilə təmin etməlidirlər.

Daha bir ciddi problem - dövlət qurumları arasında əlaqənin zəifliyidir. Biri gedib rüşvət verərək dağın başında ev tikir, sonra da narazılıq edir ki, mənə kanalizasiya çəkilsin. Halbuki paytaxt ətrafındakı böyük təsərrüfatlar əvvəllər şəhərləri ərzaqla təmin edirdi - südçülük, tərəvəzçilik sovxozları vardı. İndi o torpaqların hamısı satılıb, evlər tikilib və satışa çıxarılıb. Nəticədə həmin ərazilərə su çəkilməsi tələb olunur. Belə olan halda AD-SEA bu problemlərin arxasında düşməlidir? Şəhərsalma Komitəsi ilə o torpaqları satan şəxslər su təminatını da düşünməlidirlər. Amma təəssüf ki, bu məsələlərə əhəmiyyət verilmir. Nəticədə Bakının su təminatında problemlər yaşanır. Aparılan tədqiqatlarla razıyam, lakin əhalinin su ilə bağlı istehlakçı davranışı ciddi şəkildə dəyişməlidir. Bu, ən əsas problemlərdən biridir".

Xəzər dənizinin suyunun içməli suya çevrilməsi məsələsinə gəlincə, Eyyub Hüseynov deyir ki, bu da çox ciddi və diqqət tələb edən məsələdir: "Bizə çatın məlumata görə, dəniz suyu içməli suya çevrilərkən orada hidrogenin ikinci izotopu əmələ gəlir. Bu zaman müəyyən radiasiya elementləri yaranır. Bu elmi araşdırmaların nəticəsidir, lakin nə dərəcədə dəqiq olduğunu tam əminliklə deyə bilmərəm".

□ **Afaq MİRƏYİQ**, "Yeni Məşavət"

SOS! Əli silahlı yeniyetmələr: bu yaşda qətlər niyə artıb?

Ekspert-kriminalist: "Etiraf etmək lazımdır ki, bu məsələdə valideynlərin günahı var"

Gəncədə 15 yaşlı yeniyetmənin qətlə yetirilməsinin bəzi təfərrüatları məlum olub. APA-nın yerli bürosunun əldə etdiyi məlumata görə, hadisə 10 manat borc üstündə baş verib.

Belə ki, hadisəni törətməkdə şübhəli bilinən Arif Hətəmovun qətlə yetirilən 2010-cu il təvəllüdü Tunar Məmmədova 10 manat borcu olub. Hadisədən bir gün əvvəl Arif Hətəmov borcunu Tunar Məmmədova qaytarıb. Sonrandan Arif Hətəmov qətlə yetirilən Tunar Məmmədovu demiryolunun yaxınlığına çağırıb. Bu zaman tərəflər arasında mübahisə düşüb. Dava zamanı Arif Hətəmov özü ilə gətirdiyi bıçaqla Tunar Məmmədova xəsarət yetirib. 15 yaşlı oğlanın həyatını xilas etmək mümkün olmayıb.

Biləsuvar rayonunda da bıçaqlanma hadisəsi baş verib. Hadisə rayonun Nərimankənd kəndində qeydə alınıb. Həmin kənd sakinini, 2008-ci il təvəllüdlü Kənan Abuzərli həmkəndlisi 1966-cı il təvəllüdlü Azər Babayevə bıçaqlayıb.

A.Babayev bədəninin müxtəlif nahiyələrinin deşilmiş yaraları ilə Biləsuvar Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına çatdırılıb. O, təcili əməliyyat blokuna alınaraq cərrahi əməliyyat olunub. Hazırda vəziyyəti qənaətbəxşdir.

"Yeniyetmələr arasında ci-



niyyət xarakterli əməllər nəinki Azərbaycanda, eləcə də dünyanın əksər ölkələrində artıb. Təkcə ABŞ-yə nəzər salsaq, görə bilərik: məktəbli silahla öz yoldaşlarına hücum edir, digəri ictimai yerdə insanlara xəsarət yetirir. Belə hallar çoxdur. Amma bunların Azərbaycanda baş verməsi, əlbəttə ki, təəssüf doğurur. Bu da tərbiyənin lazımi formada verilməməsindən irəli gəlir". Bunu Demokrat.az-a deputat Tahir Rzayev deyib. O bildirib ki, son illərdə DİN, ictimaiyyət nümayəndələri bu sahədə çox ciddi işlər aparırlar:

"Daimi olaraq məktəblərdə cinayətkarlığa qarşı, narkomania ilə mübarizəyə həsr olunmuş tədbirlər keçirilir. Lakin bu gün sosial şəbəkələr xüsusən gənclərin

psixologiyasına təsir göstərir.

Bütün ictimaiyyət bununla mübarizə aparmalıdır. Ailədə tərbiyə məsələsi düzgün qurulmalı, məktəbdə davam etdirilməlidir. Yeniyetmələr arasında baş verən bu hallar bizim hamımızı düşündürməli və bundan çıxış yolları axtarılmalıdır".

Yeniyetmələr arasında artan cinayət hallarının azalması üçün daha hansı işlər görülməlidir?

Sabiq polis reisi, ekspert-kriminalist Mahmud Hacıyev "Yeni Məşavət"ə bildirib ki, bu məsələyə müxtəlif aspektlərdən yanaşmaq lazımdır: "Mən valideynlərə ittiham hökmü elan etmək fikrində deyiləm, amma etiraf etmək lazımdır ki, bu məsələdə valideynlərin günahı var. Eyni zamanda,

təhsil sisteminin də, cəmiyyətin də məsuliyyəti mövcuddur. Çünki ictimaiyyət artıq bir çox neqativ hallara göz yumur, biganə yanaşır. Üstəlik, texnologiyaların sürətlə artması, demək olar ki, bütün yeniyetmələrin əlində müasir mobil telefonların olması vəziyyəti daha da ağırlaşdırır. Uşaqlar həmin telefonlarda gələcəyinə faydalı ola biləcək maarifləndirici və ya təhsilə dəstək verən materiallara baxmırlar. Əksinə, 15-16 yaşlı oğlanların çoxu kriminal mövzulara maraq göstərir, cinayətkarların həyatından bəhs edən verilişlərə, filmlərə baxırlar. Tərbiyəvi xarakterli verilişlər isə onların maraq dairəsinə düşmür. Bütün bunlar birləşərək nəticədə elə bir mühit yara-

dır ki, yeniyetmə əlində bıçaq cinayət törədir. Yeni istər-istəməz, içində olduğu mühit, aldığı tərbiyə və əlindəki telefon onu sonda bu yola sürükləyir".

M.Hacıyev əvvəllər bu cür hadisələrin çox nadir hallarda baş verdiyini diqqətə çatdırıb: "O dövrü görə insanlar da təəccüblə soruşurlar: indi niyə bu hallar artıb? Çünki əvvəllər ildə bir dəfə belə eşidərdin ki, 15-16 yaşlı uşaq kimisə bıçaqlayıb. Belə hadisələr çox nadir idi. Hətta belə bir hal baş verəndə, bütün cəmiyyət ayağa qalxırdı - komissiyalar, prokurorluq, ictimai təşkilatlar məsələyə dərhal müdaxilə edirdi.

Keçmişdə orta məktəb də sözün əsl mənasında həm tərbiyə, həm də təhsil verirdi. İndi isə məktəblər nəinki tərbiyə, hətta bəzən təhsilə də tam vermir. Bu reallığı etiraf etmək lazımdır.

Valideyn 15-16 yaşlı övladına bahalı telefon alır, amma övlad həmin cihaz vasitəsilə yanlış, zərərli verilişlərə baxır.

Mən ictimaiyyəti də günahlandırırıram. Çünki keçmişdə ictimai qınacaq olduqca güclü idi. Bir yeniyetmə, yaxud gənc yolda düzgün hərəkət etməyəndə, qadın-kishi, ağsaqqal-qarasaqqal - yüz adam ona irad bildirirdi: "Aylı deyilmi, bu hərəkət, bu danışmaq nəyə lazımdır?" İnsanlar ictimai qınayandan çəkinirdilər. Amma indi ictimai qınayıcı sifri

vəziyyətdədir. Məsələn, bir ağsaqqal görür ki, hansısa yeniyetmə əlində bıçaq fırladır, amma ona demir: "Oğlum, bu hərəkət səni bədbəxtliyə aparar, lazım deyil". Sadəcə susaraq ötüb keçir, "nəyimə lazımdır" düşünür. Hazırda ictimaiyyətin yeniyetmələrə münasibəti belədir. Bu isə həm gəncliyi, həm də bütövlükdə cəmiyyəti uçuruma aparır".

Psixoloq Rövşən Nəcəfov isə qeyd edib ki, yeniyetmələrin cinayətə meyillənməsi və mübahisələrdə çıxış yolunu cinayət kimi görməsi cəmiyyətdə psixoloji mühitin sağlam olmadığından göstəricisidir: "Yeniyetmələr öz mövqeyini cinayətlə ifadə edərsə, cəmiyyət olaraq biganə qalmaq olmaz. Rəqəmsal dünyada da realıqda olduğu kimi elm bütün təbliğatlara məğlub olur. Ancaq insanın fiziki və mənəvi ağrısı olanda elm yada düşür. Yeniyetmələrin cinayət əməllərinin olmasına səbəkar böyüklerdir. Nizamsız olan davranışlara qarşı adekvat mövqə ifadə olunmalıdır. Bir insanın azadlığı başqasının azadlığını ələndən almaq deyil. Nə baş verməsindən asılı olmayaraq kimisə öldürmək çıxış yolu deyil. İctimai klişələrlə sağlam gələcək formalaşdırmaq olmaz. Yeniyetmələrdə müşahidə olunan davranış pozuntularını xarakter adı altında gizlətmək olmaz. Yeniyetmənin cinayət tərkibli fikir və davranışlarını kiməsə bənzədib baş verəcəkləri mənfəətləri böyütmək olar, yeni hansısa psixoloji halın nizamsızlığı ört-basdır edilməməlidir".

□ **Xalidə GƏRAY**, "Yeni Məşavət"

Xəbər verildiyi kimi, Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov ABŞ prezidenti Donald Trampın təşəbbüsü ilə gündəmə gətirilən Putin-Zelenski görüşünü mümkünsüz adlandırıb. Lavrov bildirib ki, avqustun sonunadək belə bir sammitin keçirilməsi ehtimalı sıfırdır, gələcəkdə də şanslar ya çox azdır, ya da ümumiyyətlə yoxdur.

Onun sözlərinə görə, “bu sammit Trampın fantaziya-sından başqa bir şey deyil. O ya Putinin mövqeyini səhv anlayıb, ya da aldadılıb”. Rusiya XİN rəhbəri əlavə edib ki, Putinlə Zelenskinin görüşü yalnız danışıqların yekun mərhələsində, bütün əsas məsələlər razılaşdırıldıqdan sonra mümkün ola bilər. Əks halda bu cür sammit təşkil etmək məntiqsizdir.

Xatırladaq ki, Tramp və müşavirləri dəfələrlə yaxın günlərdə Putin və Zelenskinin görüşünün keçiriləcəyini bəyan etmiş, hətta ev sahibi ölkə kimi İsveçrə və ya Macarıstanın nəzərdən keçirildiyi vurğulanmışdı.

Lavrovun açıqlaması indiyədək aparılan hazırlıqların və gözləntilərin üzərindən xətt çəkərək, Trampın təşəbbüsünə açıq-aşkar zərbə vurub. Əslində bu bəyanat həm ABŞ prezidentinə ünvanlanmış aşağılayıcı mesajdır, həm də sülh danışıqları ilə bağlı illüziyaların dağıdılmasıdır.

Az öncə Lavrov ərazi mübadiləsi ilə bağlı Putinin xüsusi nümayəndə Stiv Uitkofa Moskvada dediyi sözlərin yanlış anlaşıldığını iddia etmişdi.

Bu nədir, tərcümə xətası, yoxsa Kremlin öz sözünü danması? Moskvanın təkəbbürlü davranışı nəyin anon-sudur və Ağ Evin reaksiyası nə olacaq?

Təhlükəsizlik mövzuları üzrə ekspert İlham İsmayılın sözlərinə görə, belə bir görüş olmayacaq: “İki düşmənin, bir-birlərinə sonsuz nifrət bəsləyən iki dövlət başçısının belə bir görüşü, nəticədə bütün sülh prosesini uzun müddətə poza bilər. Vaxt udmağı əsas hədəfə çevirən Putinin belə bir görüş haqqında düşünür kimi qeyri-müəyyən açıqlamalar verib, zamanı bir az da uza-daraq sonunda tam imtina etdiyini deməsi gözləniləndir. Hətta ABŞ-nin təkidi ilə belə bir görüş baş tutarsa, bu, heç nə həll etməyəcək, əksinə, zəif ümidləri də öl-

dürə bilər. Çünki tərəflərin mövqeyi o qədər antoqonist, barışmazdır ki, konkret bir razılığa gəlmə qeyri-mümkündür. Amma belə görüşdən sonra Tramp da, Putin də Ukraynanı günahlandıracaqlar. Hələ ki, nə Tramp, nə də Putin heç bir şəkildə dəyişməyib. İkitərəf-

yalarından əl çəkməyi, neytral qalmağı və Qərb qoşunlarını ölkəyə buraxmamağı tələb edir. Kreml rəhbərliyinə yaxın olan və adının çəkilməyini istəməyən üç mənbə “Röyters” agentliyinə belə deyib. Bildirilib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin və ABŞ Prezidenti Donald Tramp Alyaska görüş-

yirik. Ona görə də izah etdim ki, ilin sonuna qədər bizim Donbasımızı işğal edəçəkləri ilə bağlı rəvayətlər boş sözlərdir. Yeni bizim Donbasımızı işğal etmək üçün onlara daha dörd il lazımdır”.

Ümumiyyətlə, tezliklə Putin-Zelenski görüşünün keçirilməyi və Ukraynada sülhə nail

Moskva Trampı aşağıladı - tərcümə xətası, yoxsa...

İlham İsmayıl: “Putinlə Zelenski görüşü olmayacaq, ABŞ lideri təcili ən sərt qərarları verməlidir”



li görüş olmasa, uzanan proses üçtərəfli görüşlə nəticələnəcəkmə? Olmayacaq”.

İsmayılın fikrincə, baş tutmayacaq bir görüşün məkanı haqqında təxminlər, proqnozlar söyləməyin mənası yoxdur: “Tramp görüş siyasətindən imtina edib, təcili ən sərt sanksiyalar qəbul etməli, paralel olaraq Ukraynaya ən müasir silahlar verməli və Rusiya üçün konkret vaxt qoymalıdır. Əgər Rusiya “X” zamana qədər müharibəni dayandırıb danışıqlara başlamazsa, həmin vaxt Avropa ölkələri tərəfindən Ukraynaya təhlükəsizlik zəmanətinin praktik şəkildə həyata keçirəcəyinin başlanğıc tarixi olacaq. Razi olmayan Rusiyanın sülh istəmədiyi bir daha dünyaya əyani şəkildə sübut olacaq. O zaman, yalnız Avropa deyil, Rusiyanın dünyadakı azsaylı məlum dostlarından başqa digər dünya dövlətləri də Rusiyaya təzyiq vasitəsi kimi Ukraynaya hər tərəfli yardımlar edəçəklər”.

Qeyd edək ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Ukraynadan bütün şərq Donbas bölgəsindən imtina etməyi, NATO-ya üzv olmaq ambisi-

şü zamanı üç saatlıq qapalı iclasda Ukrayna üzrə mümkün güzəşt variantını müzakirə ediblər.

“Yaxın iki həftə ərzində dünya Ukraynadakı müharibənin bitib-bitməyəcəyini öyrənəcək”. Bunu son çıxışında ABŞ prezidenti Donald Tramp deyib. O həmçinin əlavə edib ki, hər iki tərəfi danışıqlar masasına oturtmaq üçün fərqli taktikalardan istifadə etməli olacaq. Tramp Ukrayna prezidenti Volodimir Zelenski haqqında da bir neçə kəlmə əlavə edərək belə deyib: “Zelenski çox yaxşı görünürdü. O, var gücü ilə vuruşur. Bu, çətin müharibədir”.

Zelenskinin dediyinə görə, ABŞ Prezidenti Donald Trampın söhbəti zamanı ona başa salıb ki, genişmiqyaslı müharibə başlayandan bəri Rusiya Federasiyası Donetsk vilayətinin 69%-ni deyil, onun yalnız üçdə birini işğal edib. Vilayətin digər üçdə biri və Kırım isə 2022-ci ilə qədər ələ keçirilib: “Hazırda onlar təxminən 67-69%-ə sahibdirlər. Yeni 4 illik genişmiqyaslı müharibədə Donetsk vilayətinin üçdə birini işğal etdiklərini de-

olunacağına dair ümidlər sürətlə öləyir. ABŞ Prezidenti Donald Tramp isə bazar ertəsi günü Ukraynadakı müharibədə tezliklə sülh razılaşmasına nail olacağı ilə öyündüyü halda, artıq tamamilə başqa əhval-ruhiyyədə göründü və məhiyyətə fərqli paylaşım etdi.

Belə ki, Tramp son açıqlamasında Kiyevin Rusiyaya qarşı daha çox hücum etmədən müharibədə qalib gəlmək şansının olmadığını qeyd etdi. Bu o deməkdir ki, Trampın Putin-Zelenski görüşünə, daha sonra üçtərəfli sammitə və sülh razılaşmasına olan ümidləri özünü doğrultmayıb. Bundan əlavə, sülh razılaşması əldə olunarsa, Qərb sülhməramlılarının Ukraynaya göndərilməsi ideyası da Kreml tərəfindən rədd edildi. Sergey Lavrovun son açıqlamaları isə Kremlin köhnə bayatıları təkrarladığını göstərdi. Belə ki, Lavrov Putinin adından növbəti dəfə Zelenskinin Prezident kimi legitimliyini sual altına aldı və onunla hər hansı bir sənədin imzalanmayacağına eym vurdu.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”



İranlı ekspert: “Tehranın Qafqazda təsiri zəifləyəcək”

“İran prezidenti Məsud Pezeşkiyanın Ermənistan və Belarusa səfəri hökumətin xarici siyasət kursunda Şərqi Qafqazda baş verən geosiyasi dəyişikliklərə qarşı ciddi mesajdır”.

Tribunainfo.az xəbər verir ki, bunu iranlı analitik İsfəndiyar Xodayi “Khabar Online” saytına açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, Pezeşkiyanın Ermənistan səfəsinin əsas geosiyasi məqamı ABŞ-nin vasitəçiliyi ilə imzalanan və “Tramp marşrutu” (TRIPP) kimi tanınan Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı olub. “Bu dəhliz Azərbaycan və Naxçıvanı birləşdirir və Cənubi Qafqazda Amerikanın təsirini gücləndirmək məqsədi daşıyır”.

İranda nəşr olunan “Eghtesad News” qəzeti isə Vaşinqtonda Azərbaycan və Ermənistanda üçtərəfli bəyanatın imzalanması Cənubi Qafqazda yeni mərhələnin əsasını qoyub. “Zəngəzur dəhlizi strateji əhəmiyyətə malik marşrutdur. Eyni zamanda, bu dəhliz Rusiya və İranın nəzarətində olan ənənəvi marşrutlardan yan keçməklə, bu iki ölkənin bölgədəki təsirini zəiflədəcək”.



Poqosyan: “Tramp yolu” kağız üzərindədir”

Ermənistanın revanşist dairələrinin nümayəndəsi, daim Azərbaycana qarşı düşmən mövqeyi ilə seçilən politoloq Benjamin Poqosyan ABŞ-nin təşəbbüsü ilə gündəmə gətirilən TRIPP layihəsi barədə açıqlama verib. Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə erməni mediası məlumat yayıb. Onun sözlərinə görə, nə Rusiya, nə də İran bu layihədən məmnundur və hələlik gözləmə mövqeyi tutur. Poqosyan bildirib ki, İranda müxtəlif dairələr, xüsusilə də “Sepah”a yaxın çevrələr sərt açıqlamalarla çıxış ediblər. Revanşist erməni ekspertin fikrincə, Tehran heç vaxt “Zəngəzur dəhlizi” və ya Poqosyanın təbircə “Tramp koridoru”na razılıq verməyəcək.

Rusiyanın reaksiyası isə, Poqosyanın bildirdiyinə görə, əvvəlcə neytral səslənsə də, sonradan dəyişib. Moskva açıq şəkildə narahatlığını bildirib. Xüsusilə Ermənistan-İran sərhədində ABŞ-nin istənilən formada iştirakı Rusiya üçün qəbul ediləməz sayılır. Çünki bu sərhəd 1992-ci il müqaviləsinə əsasən rus sərhədçilərinin nəzarətindədir. Digər tərəfdən, Ermənistanın Avrasiya İqtisadi İttifaqının üzvü olduğu bir şəraitdə ABŞ şirkətinin gömrük və tranzit məsələlərinə qarışması Moskvanın maraqlarına ziddir.

Poqosyana görə, TRIPP hazırda sadəcə “deklarasiya”dır, heç bir hüquqi qüvvəsi yoxdur. Onun sözlərinə görə, amerikalılar real addımları yalnız 2026-cı ildə Ermənistanı keçiriləcək parlament seçkilərindən sonra atə bilər. Yeni layihənin taleyi hazırkı hakimiyyətin taleyi ilə bir-başa bağlıdır.

ŞƏT zirvəsi bu tarixdə keçiriləcək

Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammiti 31 avqust - 1 sentyabr tarixlərində Çinin Tyanczin şəhərində keçiriləcək. Bu barədə məlumatı Çin Xalq Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin köməkçisi Lyü Bin keçirdiyi mətbuat konfransında verib.

ŞƏT-in sammitində 20-dən artıq xarici dövlət rəhbəri və 10 beynəlxalq təşkilatın nümayəndəsi iştirak edəcək. Tədbirə Rusiya və Belarus prezidentləri, Hindistanın baş naziri, İran və Türkiyə prezidentləri, eləcə də Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Özbəkistan, Ermənistan və digər ölkələrin liderləri dəvət olunublar.

Azərbaycanda inflyasiyanın sürətlənməsi hökumətin öz proqnozuna dəyişiklik etməsinə səbəb olub. Belə ki, 2025-ci ildə orta illik inflyasiya üzrə ilkin proqnoz 4,6 faiz səviyyəsində nəzərdə tutulsa da, cari ilin avqust ayında təqdim edilmiş proqnoza əsasən göstərici 5,4 faizə qədər artırılıb. Azərbaycan Respublikasının 2025-ci ilin dövlət və icmal büdcələrinin yarımillik icrasına dair arayış və ilin sonuna gözləntilərə dair sənədə görə, müvafiq dəyişikliyi İqtisadiyyat Nazirliyi həyata keçirib.

Qeyd edilir ki, bu dəyişikliyə cari ilin ötən dövründə faktiki inflyasiya səviyyəsi, dünya üzrə əmtəə və ərzaq qiymətləri və bunun idxal qiymətlərinə təsiri, həmçinin tənzimlənən mal və xidmət tariflərindəki dəyişikliklər və sair digər amillər səbəb olub.

Maraqlıdır ki, hökumətlə yanaşı, əksər beynəlxalq qurumlar da Azərbaycanda bu il inflyasiyanın hazırkı səviyyedən aşağı olacağını gözləyirdilər. Məsələn, BMT Azərbaycanda orta illik inflyasiyanı 2025-ci il üçün 3,6 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırıb. Dünya Bankı da Azərbaycanda inflyasiya səviyyəsinin 2025-ci ildə 4 faizə yaxın olacağını gözləyirdi. Beynəlxalq reyting agentlikləri "S&P Global" və "Moody's" Azərbaycanda bu il orta illik inflyasiyanı 4 faiz, gələn il isə 3 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırıb. "Fitch Solutions"ın proqnozuna görə, 2025-ci ildə inflyasiya 4 faiz olacaq, 2026-cı ildə 4,4 faizə qədər sürətlənəcək. Lakin kimi, göründüyü bütün yerli və beynəlxalq proqnozlarda yanılma var.

Nəzərə alaq ki, marketlərdə, bazarlarda həm ərzaq, həm də qeyri-ərzaq məhsullarının qiymətində artımlar müşahidə edilir. Qiyməti artan məhsulların sonradan enməsi isə nadir hallarda baş verir. Qiymət artımının əsas səbəbləri arasında xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər, idxal olunan məhsulların qiymətlərinin artması və logistika xərclərinin yüksəlməsi göstərilir.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Mərkəzi Bankı inflyasiya proqnozlarında aprel ayında dəyişiklik edib. Ötən ay uçot dərəcəsini 0,25 faiz azaldan qurum qeyd edib ki, qərar faktiki inflyasiyanın proqnoz inflyasiyasının trayektoriyasına uyğunluğu və onun hədəflə (4±2%) müqayisəsi, son global iqtisadi proseslər, daxili makroiqtisadi vəziyyət, valyuta bazasında davam edən sabitlik, həmçinin pul siyasəti qərarlarının ötürücülüüyü nəzərə alınmaqla qəbul edilib: "İllik inflyasiya proqnozlaşdırılan

Ölkədə inflyasiya gözləntiləri aşdı - Necə tormozlamalı...

Eldəniz Əmirov: "İnflyasiyaya artırıcı təsir göstərən əsas amillər qida və xidmətlərin dəyəridir"



trayektoriya ilə hərəkət edir. 2025-ci ilin iyununda 12 aylıq inflyasiya 6 faiz təşkil edib. İllik qiymət artımı qidada məhsulları, alkoqollu içkilər və bütün məmulatları üzrə 7 faiz, ödənişli xidmətlər üzrə 7.2 faiz, qeyri-qida məhsulları üzrə isə 2.8 faiz təşkil edib. İllik baza inflyasiya isə 4.8 faiz olub".

AMB-yə görə, son aylarda xarici amillər üzrə qeyri-müəyyənliklər qalsa da, onların inflyasiyaya artırıcı təsiri əhəmiyyətli olmayıb: "Beynəlxalq Valyuta Fondunun məlumatına görə, 2025-ci ilin iyununda əmtəə qiymətləri indeksi illik 0.6 faiz, o cümlədən ərzaq qiymətləri indeksi 4.2 faiz azalıb".

AMB həmçinin inflyasiyanın risk balansında əhəmiyyətli dəyişikliklər qeydə almayıb: "Qlobal ticarətdə gedən proseslər əmtəə və maliyyə bazarlarında dalğalanmalara səbəb olmaqdadır. Bu şəraitdə inflyasiyanın xarici risk faktoru kimi idxal inflyasiyası hesab olunur. Bu amil isə bir tərəfdən ticarət tərəfdaşlarında inflyasiyadan, digər tərəfdən isə nominal effektiv məzənnənin dinamikasından asılıdır. Inflyasiyanı artırma biləcək əsas daxili risk faktoru kimi xərc amillərinin

aktivləşməsi və məcmu tələbin izafi artımı qeyd oluna bilər. Bu baxımdan ortamüddətli perspektivdə dövlət xərclərinin və istehlak kreditlərinin məcmu tələbə və qiymətlərə mümkün təsirləri daim diqqətdə saxlanılmalıdır".

AMB baza ssenarisinə əsasən, 2025-ci və 2026-cı ildə illik inflyasiyanın hədəf daxilində olacağını proqnozlaşdırır. Belə ki, baza ssenarisi üzrə iyul proqnozlarına görə, illik inflyasiyanın 2025-ci ildə 5.7 faiz, 2026-cı ildə isə 5.3 faiz olacağı gözlənilir.

AMB İdarə Heyətinin sədri Taleh Kazımovun deyirə görə, Azərbaycanda inflyasiyaya artırıcı təsir göstərən başlıca amil idxal inflyasiyasıdır. Belə ki, bu ilin birinci rübündə Azərbaycanın əsas ticarət tərəfdaşlarında ortaçaq inflyasiya 9,6 faiz təşkil edib. Bu isə Azərbaycanda inflyasiyaya 3,36 faiz artırıcı təsir edib.

İkinci amil olan kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçı qiymət indeksi iyun ayında 11 faiz artmaqla inflyasiyaya 1,61 faiz artırıcı təsir göstərib. Bu iki amil birlikdə 2025-ci ilin yekununda inflyasiyaya 5,95 faiz, 2026-cı ilin yekununda isə 4,15 faiz bəndi artırıcı tə-

istehlak kredit portfelinin artımı 16 faiz artıma ətrafında olacaq, bu da inflyasiyaya 0.56 faiz bəndi artırıcı təsir edəcək".

Göründüyü kimi, inflyasiyada əsas artırıcı amil olaraq idxal inflyasiyası çıxış edir. İdxal isə sürətlə artır. Gömrük statistikasına əsasən 2025-ci ilin yanvar-iyul aylarında Azərbaycanın ixracı 2024-cü ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 5.42 faiz azalmaqla 16 milyard 98.92 milyon dollardan 15 milyard 226.99 milyon dollara düşüb (871.93 milyon dollar azalma).

Eyni dövrdə idxal 2024-cü ilin yanvar-iyulundakı 10 milyard 793.20 milyon dollardan 13 milyard 614.82 milyon dollar çatıb. Bu isə o deməkdir ki, idxal 2 milyard 821.62 milyon dollara düşüb (871.93 milyon dollar azalma). Nəticədə ölkənin xarici ticarət saldosu 3,3 dəfəyə yaxın azalmaqla 5 milyard 305.72 milyon dollardan 1 milyard 612.17 milyon dollara düşüb.

İdxalda payı yüksək olan yeyinti məhsullarının idxalı 8 ayda 1 milyard 477,8 milyon dollar təşkil edib ki, bu da ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 10 faiz artım deməkdir. Yeyinti məhsullarından idxalı həcm və qiymət baxımından ən çox artan kərə yağı və süd-dən hazırlanmış digər yağlardır -113 milyon 649 min dollar dəyərinə 16 634 ton idxal olunub. Ötən ilin 8 ayında idxalın həcmi 16 057 ton, dəyəri isə 85 milyon 311 min dollar olub. Beləliklə, kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağların idxalı miqdar baxımından 4 faiz, dəyər baxımından isə 33 faiz artım göstərib.

İdxalı artan digər ərzaq məhsulu buğdadır. Yanvar-iyul aylarında Azərbaycan 140 milyon 138 min dollar dəyərinə 646 min 335 ton buğda idxal edib. Beləliklə, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə buğda id-

xalı həcm baxımından 185 min 690 ton (40,3 faiz), dəyər baxımından isə 37 milyon 518 min ABŞ dolları (36,5 faiz) artıb.

İqtisadçı Eldəniz Əmirovun "Yeni Məsəvi"yə dediyinə görə, BMT Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatının hesablamalarına əsasən, iyulda global ərzaq bazasında ət və bitki yağı qiymətləri rekord səviyyədə artıb: "Amma eyni zamanda taxıl, süd məhsulları və şəkər qiymətlərində azalma qeydə alınıb. Bütün hallarda, global bazardakı dəyişikliklər Azərbaycanda qeydə alınan inflyasiya göstəricisindən xeyli fərqlidir. Çünki birinci yarımda Azərbaycanda inflyasiya 5,9 faiz, qida qiymətlərində 6,6 faiz təşkil edib. Düşünürəm ki, ölkəmizdə inflyasiyaya artırıcı təsir göstərən əsas amillər qida və xidmətlərin dəyəridir. Qeyri-qida məhsulları burada cüzi rol oynayır. Ümumi müqayisə aparanda görürük ki, bir sıra ərzaq məhsullarının global qiymətləri ilə Azərbaycandakı qiymətləri arasında ciddi artım fərqi var. Məsələn, kərə yağı və ət qiymətləri global bazarda da artır, bizdə də. Amma məsələn, global bazarda ucuzlaşmaya rəğmən bizdə buğda və onun məhsullarının qiyməti azalmır. Burada tədarük zəncirindəki qırıqlar, rəqabət mühitinin qiymətləri endirəcək qədər inkişaf etməməsi, daha sonra icarə haqları, logistika xərcləri də mühüm rola malikdir. Belə amillərin təsiri ilə dünyada qiyməti azalan məhsulun Azərbaycanda ucuzlaşmasını müşahidə edə bilmirik".

Yeri gəlmişkən, FAO-nun hesablamalarına əsasən, iyul ayında global taxıl qiymətləri illik ifadədə 3,8 faiz, şəkər qiymətləri 13 faiz azalıb. Süd məhsullarının qiymətləri isə iyunla müqayisədə 0.2 faiz düşüb.

□ **Dünya SAKIT, "Yeni Məsəvi"**

2025-ci ilin I yarısında 13 nəfərə elmlər doktoru elmi dərəcəsi, 18 nəfərə isə dosent elmi adının verilməsinə imtina edilib. Bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası məlumat yayıb. Bundan başqa, ilin birinci yarısında 51 nəfərə elmlər doktoru elmi dərəcəsi verilib. Dosent elmi adının verilməsinə gəlincə, bu il 285 nəfər bu adı qazanıb.

qalələri vardı. Bu baxımdan dəyişikliklərin edilməsi vacib idi.

Hazırkı vəziyyətdə elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru elmi adını almaq üçün Dövlət İmtahan Mərkəzinin müəyyən etdiyi prosedurlardan keçmək lazımdır. İlk növbədə namizədlər xarici dil imtahanı verməlidirlər. Onların nəticəsi müvafiq müsabiqə şərtlərinə uyğun gəlirsə, bundan sonra doktorantura pilləsinə

Bu rəqəmlər bir tərəfdən göstərir ki, proses tamamilə dayandırılmayıb, müəyyən sabitlik var, amma digər tərəfdən də onu təsdiqləyir ki, iddiaçıların xeyli hissəsi müvafiq meyarları ödəyə bilmir. Əgər ümumi nisbətə baxsaq, təqribən hər beş nəfərdən biri müəyyən səbəblərdən elmi mükəmməllik ad və ya dərəcə almaqdan kənarda qalır.

Onun sözlərinə görə, universitetlərdə elmi mək-

elmi nüfuzunu qorumaq üçün vacibdir".

K.Əsədov deyib ki, dünya təcrübəsi ilə müqayisədə Azərbaycanın vəziyyəti daha aydın görünür: "Almaniyada doktorantura təhsili "dual model" əsasında təşkil olunur: gənc tədqiqatçılar həm universitetlərdə elmi məktəblərin bir hissəsi olurlar, həm də sənaye və ya dövlət layihələrində maliyyə dəstəyi alırlar. ABŞ-da PhD proqramları



“Riyaziyyat, fizika tədrisində biabırçılıqdır” - Ekspert

“Ölkədə riyaziyyat, fizika və kimya fənlərinin tədrisi nə üçün belə biabırçı vəziyyətə düşüb? Bu fənlərdən hətta 300 bala yaxın göstəricini belə nəzərə alsaq, funksional savadsızlığa dəlalat edir”.

Tribunainfo.az xəbər verir ki, bu fikirləri sabiq deputat, təhsil əzrə ekspert Etibar Əliyev bildirib. O qeyd edib ki, ixtisas qrupu üzrə keçirilən qəbul imtahanında abituriyentlərin nəticələri adamı dehşətə gətirir:

“İmtahanda 31167 abituriyent iştirak edib. Riyaziyyat-kimya alt qrupu üzrə 6 863 nəfər 200 baldan yuxarı nəticə göstərüb. Riyaziyyat-informatika alt qrupu üzrə 6848 abituriyent 200 baldan yuxarı nəticə göstərüb. Sual verim. Ölkədə riyaziyyat, fizika və kimya fənlərinin tədrisi nə üçün belə biabırçı vəziyyətə düşüb? Bu fənlərdən hətta 300 bala yaxın göstəricini belə nəzərə alsaq, funksional savadsızlığa dəlalat edir. Nəzərə alaq ki, ixtisas qrupu üzrə buraxılış imtahanlarında riyaziyyatdan 100 bal, qəbul imtahanında isə 150 bal toplamaq mümkündür.

Bu faktor özünü 2025-ci ildə Avstraliyada keçirilən 66-cı Beynəlxalq riyaziyyat olimpiadasında şagirdlərimizin medal qazana bilməməsində əyani olaraq sübut etmişdi. Qonşu ölkələrə baxanda adam xəcalət çəkir”.

Məktəblərdə kitabxanaçı seçimi başlayır

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyindəki ümumi təhsil müəssisələrində kitabxana müdiri/kitabxanaçı, həmçinin məktəbəqədər təhsil müəssisələrində təsərrüfat müdiri vəzifələrinə işə qəbul üzrə müsabiqənin müsabiqə mərhələsinə start verilir.

Modern.az xəbər verir ki, müsahibə mərhələsi 25 avqust 2025-ci il tarixindən başlayacaq.

Qeyd edilən vəzifələr üzrə müsabiqənin test imtahanı mərhələsində uğur qazanmış namizədlərə müsahibənin keçiriləcəyi məkan və vaxt barədə məlumat qeydiyyatdan keçdikləri mobil nömrəyə SMS vasitəsilə göndəriləcək. Müsabiqənin nəticələri barədə namizədlərə məlumat veriləcək.

Kollec təhsilinə maraq necə dəyişib?

Hər il tədris ilinin əvvəlində aparılan statistika Azərbaycan dövlət və qeyri-dövlət orta ixtisas təhsili müəssisələrinin fəaliyyətindəki dəyişiklikləri və bu sahəyə olan marağı ortaya qoyur. Belə ki, 1990-cı ildən bu günə qədər olan göstəricilər bu sahədəki inkişafı, tənəzzülü və dinamikaları əks etdirir.

AzEdu.az-ın Dövlət Statistika Komitəsindən əldə etdiyi məlumata görə, 2024-2025-ci tədris ilinin əvvəlində ölkədə fəaliyyət göstərən orta ixtisas təhsili müəssisələrinin sayı 63 olub. Bu göstərici 1990-1991-ci illə müqayisədə (78 müəssisə) azalma deməkdir. Tələbələrin ümumi sayı isə bu dövr ərzində 58,0 min nəfər təşkil edib. Müqayisə üçün, 1990-1991-ci illərdə bu rəqəm 58,8 min nəfər idi.

Təhsilin formalarına görə bölgüdə isə belə bir tendensiya müşahidə olunur. 2024-2025-ci ildə tam zamanlı (əyani) təhsil alanların sayı 39,3 min nəfər, qiyabi təhsil alanların sayı isə 18,7 min nəfər olub. Bu, əvvəlki illərlə müqayisədə müəyyən dəyişiklikləri ortaya qoyur. Məsələn, 2005-2006-cı illərdə əyani təhsil alanların sayı 42,6 min nəfər, qiyabi oxuyanlar isə 12,3 min nəfər idi.

Əhalinin hər 10000 nəfərinə düşən tələbə sayı da zamanla dəyişib. 1990-cı illərdə bu göstərici 83 idisə, 2024-2025-ci illərdə bu rəqəm 62-yə düşüb. Bu isə orta ixtisas təhsilinə marağın nisbətən azalması ilə izah oluna bilər.

Tələbə qəbulu göstəricilərinə gəlincə, son tədris ilində orta ixtisas təhsili müəssisələrinə 22,6 min nəfər qəbul olunub. Onlardan 16,2 min nəfəri əyani, 6,4 min nəfəri isə qiyabi təhsil formasını seçib.

Son 30 il ərzində Azərbaycanda orta ixtisas təhsili müəssisələrinin sayı azalsa da, tələbə qəbulu və təhsil formalarında nisbətən sabitlik müşahidə olunur.

Azərbaycanda elmi ad almaq niyə çətinləşir - hər oxuyan..

Bu ilin ilk yarısında imtina alanların sayı açıqlandı - iki ekspertin çarpaz baxışı

Prezident yanında Ali Attestasiya Komissiyasının mü-təmadi olaraq elmi dərəcə, elmi ad almaq üçün iddiaçı olanlar haqqında bu məlumatları təqdim etməsi təqdirəlayiq haldır. Amma Ali Attestasiya Komissiyasının mü-təxəssisləri qaranlıq qalan məsələlərə aydınlıq gətirsələr daha faydalı olardı. Məsələn, elmi ad və ya dərəcə almaq istəyənləri maraqlandıran əsas suallar iddiaçıların imtina verilməsi ilə bağlı olur.

Bəs hansı hallarda iddiaçıya imtina verilə bilər? Bir dəfə imtina almış şəxs yenidən müraciət etmək üçün hansı prosedurlardan keçməlidir? Eyni zamanda, ötən illərlə müqayisədə elmi dərəcələr və adlar verilməsi sahəsində vəziyyət necədir? Tendensiya azalmağa, yaxud inkişaf etməyə doğru gedir?

Təhsil eksperti Elçin Əfəndi mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə bildirib ki, son illər elmi adların verilməsi ilə bağlı müvafiq qaydalarda dəyişikliklər edilib. “Əvvəlki dövrlərdə elmi ad almaq sanki bazarıdan hər hansı geyim və ya ərzaq almağa bənzəyirdi. Bu səbəbdən də qaydalarda dəyişiklik etmək zərurəti yaranmışdı. Bir neçə il əvvələ nəzər salsaq görürük ki, hətta yazdığı elmi məqalədən xəbəri olmayan, heç bir elmi araşdırma aparmayan kəifyyət qədər şəxslər elmi ad almışdı. Halbuki onların nə beynəlxalq səviyyədə elmi araşdırmaları, nə də nüfuzlu jurnallarda dərc olunmuş mə-



qəbul olunurlar. Elmi tədqiqat apardıqları müddətdə isə onların məqalələri bir neçə nüfuzlu beynəlxalq təşkilat və jurnallarda dərc edilməlidir. Bu şərtlər yerinə yetirildikdən sonra namizədlər elmi işlərini müdafiə edə bilərlər”, - ekspert deyib. Onun fikrincə, belə qərarların qəbul edilməsi əvvəlki “bazar təfəkkürü”ndən uzaqlaşdırıb, daha obyektiv və yenilikçi yanaşma ilə elmi adların verilməsinə şərait yaradır.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov da qeyd edib ki, Azərbaycanda elmi dərəcə və ad almaq məsələsində son 4 ildə ciddi müsbət dəyişiklik var: “2025-ci ilin ilk yarısına dair açıqlanan rəqəmlər göstərir ki, 51 nəfərə elmlər doktoru elmi dərəcəsi verilib, 285 nəfər isə dosent elmi adı alıb. Bununla yanaşı, 13 nəfərə elmlər doktoru, 18 nəfərə isə dosent elmi adı verilməsindən imtina olunub.

təblər zəif inkişaf edib, doktorantların əksəriyyəti isə yalnız formal tədqiqat aparır: “Belə şəraitdə iddiaçının yüksək impakt faktorlu jurnallarda məqalə dərc etdirməsi faktiki olaraq onun şəxsi imkanlarına və xarici əlaqələrinə bağlıdır. Dövlətin dəstəklədiyi xüsusi proqramlar yoxdur, Elm və Təhsil Nazirliyi bu istiqamətdə nə resurs ayırır, nə də marifləndirmə aparır”.

Ekspertə görə, müsbət tərəf isə ondan ibarətdir ki, qoyulan sərt tələblər elmi keyfiyyətin qorunmasına xidmət edir: “Əgər hər oxuyan və ya müəyyən qədər məqalə çap etdirən asanlıqla elmi ad və dərəcə ala bilsəydi, bu, elmi dəyəri tamamilə ucuzlaşdırardı. Ali Attestasiya Komissiyasının ciddi filtri ən azından elmi səviyyənin müəyyən həddən aşağı düşməsinin qarşısını alır. Bu da gələcəkdə ölkənin beynəlxalq

həm universitetin daxili fondları, həm də qrant layihələri hesabına maliyyələşdirilir, tələbələrin xarici jurnallarda məqalə dərc etdirməsi üçün resurs ayrılır. Skandinaviya ölkələrində doktorantlara xarici universitetlərlə birgə tədqiqat aparmaq üçün dövlət dəstəyi məcburi şərt kimi qoyulur. Azərbaycanda isə bu mexanizmlərdən heç biri mövcud deyil, nəticədə iddiaçılar çox zaman yalnız formal məqalələrlə kifayətlənir və beynəlxalq tələblərə cavab verməkdə çətinlik çəkirlər. Gələcəkdə dəyişəcək olan odur ki, indiki sistem davam edərsə, elmi ad və dərəcə alanların sayı az qala formal rəqəmlərlə məhdudlaşacaq, imtina halları isə artacaq. Çünki tələblər sərtləşir, amma iddiaçıların onları yerinə yetirməsi üçün şərait yaradılmır”.

✎ **Xalidə GƏRAY,**
“Yeni Məşavət”



MUSAVAT

Son səhifə

N 149 (8759) 23 avqust 2025

AVQUST

Bunları bilirsinizmi?

- * Hər il Yer üzünə ildırımla 10 milyon ton azot gətirilir;
- * Təxminən Yer kürəsinin 70% -i su ilə örtülüdür. Bundan yalnız 1%-i içməli su kimi yararlıdır;
- * Televiziya ilə ilk hava proqnozu 11 noyabr 1936-cı ildə İngiltərədə verilib;
- * 1 damla neft 25 litr suyu yararsız hala salır;
- * Orta ölçülü aysberqin çəkisi təxminən 20 milyon tondur;
- * Burnu silərkən oradakı təzyiq orta hesabla 8800 paskal olur;
- * Sulfka ərzində insanın ayağının həcmi 8 faiz dəyişə bilər;
- * Dünyada birinci əczəxana Bağdadda açılıb;
- * İnsan beyni 20 milyard sinir hüceyrələrindən təşkil olunub və gündə 96 milyon bit informasiya yadda saxlaya bilir. İnsan ölərkən təqribən 150 trilyon bit məlumat xatırlayır;
- * İlk metro stansiya 1860-cı ildə Londonda açılıb;
- * Ürəyin işləməsini yazan ilk elektrokardiografiya cihazını 1903-cü ildə Willem Einthoven icad edib;
- * Hərbi salamı sol əllə vermək bütün dünyada qadağandır;
- * İndiyə qədər 1 aprel zarafatlarından 1000-ə qədər adam dünyasını dəyişib;
- * Hər gün hava yollarından təqribən 10 milyon adam istifadə edir;
- * Kəpənəklər dadı ayaqları ilə hiss edir;
- * Fil tullana bilməyən yeganə məməlidir.

İlk dəfə olaraq insan dərisini tamamilə təqlid edən dəri nümunələri yetişdirildi



Kvinslend Universiteti yanında Freyzer İnstitutunun laboratoriyasından olan avstraliyalı alimlər ilk dəfə olaraq insan dərisini tamamilə təqlid edən dəri nümunələri yetişdiriblər. Bu, nadir genetik dəri xəstəliklərinin müalicəsində kömək edə bilər. Freyzer İnstitutunun direktoru Kiyaraş Xosrotehrani deyib: "İnanırıq ki, indi bizim qarşımızda xəstə uşaqları olan çoxlu sayda valideynlərə zərər verən bir sıra nadir xəstəliklərin yeni müalicə üsullarını tapmaq üçün yeni imkanlar açılır".

ABC-nin məlumatına görə, isti iqlimi ilə seçilən Kvinslend ştatı dünyada dəri xərçəngi hallarının sayına görə birinci yeri tutur və hər il 3600-dən çox insana melanoma diaqnozu qoyulur.

Dişlərinizin rəngi xəstəliyinizdən xəbər verir



Diş rəngindəki dəyişiklik sadəcə estetik məsələ deyil, bəzən ciddi xəstəliklərin xəbərcisi ola bilər.

Milli.Az xəbər verir ki, ağız və diş sağlamlığı mütəxəssisi Allen Zhang diş rənglərinin hansı xəstəliklərlə bağlı ola biləcəyini izah edib.

Dişlər həm görünüş, həm də ümumi sağlamlıq üçün vacibdir. Çay və qəhvə kimi içkilər dişləri saralda bilər, amma bəzi hallarda rəng dəyişikliyi daha ciddi problemlərə işarə edir. Zhang-ın sözlərinə görə, ağız içi kamera kimi sadə cihazlarla bu dəyişikliklər erkən mərhələdə aşkar edilə bilər.

Sarı dişlər

Çox vaxt çay və qəhvədən qaynaqlanır. Amma bəzi hallarda qaraciyər xəstəliyinin də əlaməti ola bilər. Qaraciyər düzgün işləmədikdə bilirubin adlı sarı pigment bədəndə yığılır və dişlərin saralmasına səbəb olur.

Boz dişlər

Travmadan sonra dişin "öldüyünü" göstərə bilər. Həmçinin çölyak xəstəliyi kimi sistemli xəstəliklərlə də əlaqələndirilir. Bu halda diş zədəsi qalıcı olur və yalnız estetik müdaxilələrlə düzəldilə bilər.

Qəhvəyi ləkələr

Diş çürüməsinin erkən əlaməti ola bilər. Amma qəhvəyi zolaqlar flüorozdan qaynaqlanır - bu, uşaqlıq dövründə artıq flüor qəbulundan yaranır.

Boz və ağ çiziklər

Uşaqlıqda istifadə olunan bəzi antibiotiklər dişlərdə boz və ya mavi rəngli zolaqlar yarada bilər.

Ağ ləkələr

İnsanlar ağ dişləri sağlamlıqla əlaqələndirsə də, ağ ləkələr əksinə, erkən çürümənin xəbərcisi ola bilər.

Qara ləkələr

Çox vaxt inkişaf etmiş çürümənin nəticəsidir. Bəzən diş pulpasının öldüyünü göstərir. Həmçinin ağır metallara məruz qalma səbəbindən də yaranır.

Minalı dişlərdə nizamsız ləkələr

Genetik xəstəliklər, məsələn, amelogenoz imperfekta, diş minasını zəiflədir və dişlərin daha tez zədələnməsinə gətirib çıxarır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN



Bu supermeyvə ürək və beyin sağlamlığını gücləndirə bilər

Üzüm həm ilin ən dadlı, həm də ən sağlam mövsümi meyvələrindən biridir. Təkcə şirnin dadı ilə deyil, həm də ürək və qan damarlarını gücləndirməsi ilə seçilir. Hazırda mövsümünün zirvəsində olan üzüm gündəlik rasyona daxil edilməyə dəyər.

Üzüm niyə sağlamdır?

Üzüm yüksək miqdarda fitonutrient, xüsusilə polifenol ehtiva edir. Bu maddələr güclü antioksidant təsirləri ilə tanınan birləşmələr qrupuna daxildir.

Qidalanma üzrə mütəxəssis Avery Zenker bildirir ki, üzümün tərkibində fenol turşuları, antosiyaninlər, flavonoidlər və stilbenlər var. Üzümün bir çox sağlamlıq faydası məhz bu maddələrin iştirakı ilə əlaqədardır.

Polifenollar orqanizmə daxil olduqda sərbəst radikalları zərərsizləşdirərək oksidləşdirici stressi azaldır. Uzun müddətli təsiri isə ürək, beyin, immunitet və maddələr mübadiləsi sağlamlığını dəstəkləyə bilər.

Qırmızı, mavi yoxsa yaşıl: fərq nədedir?

Qırmızı və mavi üzümdəki antioksidantların və polifenolların çoxu qabığında yerləşir.

Mavi üzüm, qırmızı üzümə nisbətən daha çox antosiyanin (tünd bənövşəyi rəng verən maddə) ehtiva edir.

Mavi üzüm həmçinin ümumi antioksidant gücünə görə daha üstündür.

Qırmızı üzümdə orta səviyyədə antosiyanin var. Bu da ona çəhrayı və ya qırmızı rəng verir.

Yaşıl üzüm isə daha çox C vitamini, lakin daha az polifenol ehtiva edir.

Gündə nə qədər üzüm yemək olar?

Sağlam böyükler üçün: gündə 150-200 qram

Uşaqlar üçün: yaşından asılı olaraq təxminən 50-100 qram

Bu miqdar vitamin, antioksidant və mikroelementlər baxımından balanslıdır və bədəni şəkərlə yükləmir (çünki üzüm təbii olaraq 15-20% şəkər ehtiva edir).

Üzüm təkcə ləzzətli deyil, həm də ürək və beyin sağlamlığı üçün təbii dəstək mənbəyidir. Mövsümündə bu supermeyvədən düzgün miqdarda istifadə edərək orqanizminizi qoruyun və gücləndirin.

Rusiyada satıcılar "iPhone" qutularını satmadan əvvəl açacaqlar



Rusiya proqram təminatının əvvəlcədən quraşdırılmasına dair yeni qanuna əməl etmək və "iPhone" smartfonlarını satmaq imkanından məhrum olmamaq üçün pərakəndə satıcılar içərisində yeni smartfonların olduğu möhürlənmiş qutuları açmağa məcbur olacaqlar. Bu barədə Rusiya KİV-ə istinadla xəbər verir. "MAX" dövlət mesencerini əvvəlcədən quraşdırmaqdan imtina edərlərsə, oxşar təcrübə "Samsung" smartfonlarına, eləcə də digər məşhur brendlərə də şamil edilə bilər.

Hazırda Rusiyada satılan ramların siyahısına 19 yerli qacetlərdə əvvəlcədən quraşdırma üçün tələb olunan proqram daxildir. Onların arasında, xüsusən də "Yandex"

brauzeri, naviqatorlar, poçt xidməti, sosial şəbəkələrə daxil olmaq üçün proqramlar, səsli köməkçi, "VK Messenger", "Mir" ödəniş xidməti və dövlət xidmətləri daxildir. "MAX"ın bu siyahıda "VK Messenger"-i əvəz edəcəyi gözlənilir.



Rusiyada qarn ağrısından şikayəti olan və illərlə həkimə getməyən qadın böyük problemlə üzləşdi

Rusiyanın Lipetsk vilayətinin sakini olan qadın bir neçə il ərzində ginekoloq müayinəsindən keçməyib və onun uşaqlıq yolunda nəbəng şiş əmələ gəlib. Bu barədə Lipetsk vilayətinin səhiyyə naziri Anna Markova "Teleqram" kanalında məlumat verib. Onun sözlərinə görə, 45 yaşlı xəstə iki il ərzində qadın sağlamlığı ilə bağlı problemlərdən əziyyət çəkəndə, kömək üçün müalicə istəməyə tələsməyib. Həkim qəbuluna düşdüyü zaman isə ona uşaqlıq fibromioması diaqnozu qoyulub və əməliyyat olunması zərurəti yaranıb. Daha bir il yarım qadın cərrahi müdaxilə etməyə cəsarət etməyib, nəticədə isə şiş nəbəng ölçülərinə çatıb və qadının həyatına ciddi təhlükə yaratmağa başlayıb.

2025-ci ilin avqustunda Lipetsk Regional Klinik Xəstəxanasının həkimləri onu əməliyyat ediblər. "Ginekologiya şöbəsinin mütəxəssisləri uğurlu əməliyyat keçiriblər - onlar 30x45 sm ölçülü və təxminən 5 kiloqram ağırlığında nəbəng miomatoz düyün olan uşaqlıq çıxardılar", - deyir Markova bildirib.

Sentyabrda üç göy cisminin tutulması baş verəcək



Sentyabrda Ay, Günəş və Veneranın tutulması baş verəcək. Bu barədə Moskva Planetariumunun Mətbuat Xidməti məlumat yayıb. Qeyd olunur ki, sentyabrın parlaq astronomik hadisələrindən birincisi ayın 7-də baş verəcək, söhbət Ayın tam tutulmasından gedir. Tutulmanın ümumi fazasının müddəti 1 saat 22 dəqiqə (Bakı vaxtı ilə saat 21:30-dan 22:52-dək) ??olacaq. Belə anlarda Yerlin peyki rəngini dəyişə və qırmızımtıl rəng əldə edə bilər.

Sentyabrın 19-da isə Veneranın tutulması baş verəcək. Venera Ayın arxasında saat 16:18-də gizlənəcək və Bakı vaxtı ilə saat 17:13-də peyda olacaq. Günəşin qismən tutulması isə sentyabrın 21-də saat 21:30-da başlayacaq və sentyabrın 22-də Bakı vaxtı ilə saat 01:54-də başa çatacaq.

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500